

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ VE İLLER BANKASI UYGULAMASI

Neşe SALMAN

UZMANLIK TEZİ

HAZİRAN 2018

İLBANK
TÜRKİYE'NİN YAPICI GÜCÜ

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ VE İLLER BANKASI UYGULAMASI

Neşe SALMAN

UZMANLIK TEZİ

Tez Danışmanı (Kurum)

Serdar ŞANLI

Tez Danışmanı (Üniversite)

Prof. Dr. Orhan ÇELİK

Neşe SALMAN tarafından hazırlanan “**Kredi Riski Yönetimi ve İller Bankası Uygulaması**” adlı tez çalışması aşağıdaki Yeterlik Sınav Kurulu tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile UZMANLIK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

	Unvan	Adı ve Soyadı	İmzası
Başkan	Genel Müdür Yardımcısı	Salih YILMAZ	
Üye	Daire Başkanı	Hüseyin TÖREN	
Üye	Daire Başkanı	Hakkı ÇIRAK	
Üye	Daire Başkanı	Orhan IŞIK	
Üye	Daire Başkanı	Doç. Dr. Birol KAYRANLI	

Tez Savunma Tarihi: 20/06/2018

ETİK BEYAN

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ Uzmanlık Tezi Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Neşe SALMAN

20/06/2018

Kredi Riski Yönetimi ve İller Bankası Uygulaması

(Uzmanlık Tezi)

Neşe SALMAN

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

Haziran 2018

ÖZET

Risk kavramı zarar kavramıyla eş anlamlı olarak algılansa da, finansal anlamda getiri elde ettirebilir bir özelliğe de sahiptir. Ancak bu durum çoklu düşünmeyle ve gerekli önlemler almayla oluşabilir. Dünya ölçeğinde yaşanan finansal krizler risklerin yönetilebileceğinin farkındalığını oluşturmuştur. Bu farkındalık Basel düzenlemeleri ile uygulanabilir hale gelmiştir. Bankacılık sektöründe tüm risk unsurları birbirini tetikler durumdadır ve en temel tetikleyicilerden biri de kredi riskidir. Kredi riskinin yönetimi özellikle ölçüm sistemlerinin ilerleyen yapısı nedeniyle derinlik kazanmaktadır. Yapılan bu tez çalışmasında da bankacılık açısından risk kavramı, kredi riski yönetimi incelenmiş ve İller Bankasının kredi riski uygulamasına değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Banka, Kredi Riski, Risk Yönetimi
Sayfa Adedi : 69
Tez Danışmanı (Kurum) : Uzman Serdar ŞANLI
Tez Danışmanı (Üniversite) : Prof. Dr. Orhan ÇELİK

Credit Risk Management and Ilbank AŞ. Practising
(Expertise Thesis)

Neşe SALMAN

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

June 2018

ABSTRACT

Although the concept of risk is perceived as synonymous with the concept of loss, it also has the characteristic that it can obtain financial returns. However, this situation may occur with multiple thoughts and necessary precautions. The world-wide financial crisis has created the awareness that risks can be managed. This awareness has become operable with Basel regulations. All the risk factors in the banking sector trigger each other and one of themain triggers is credit risk. Management of credit risk is gaining in depth, especially due to the developing structure of measurement systems. In this thesis, concepts of risk and credit risk management are examined in terms of banking and the practicing of Ilbank's credit risk management has been mentioned.

Key Words : Bank, Credit Risk, Credit Risk Management
Page Number : 69
Supervisor (Ilbank) : HRM Director Serdar ŞANLI
Supervisor (University) : Prof. Dr. Orhan ÇELİK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR.....	vi
EŞİTLİK LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
1. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE RİSK UNSURU VE YÖNETİMİ.....	3
1.1. RİSK KAVRAMI	3
1.2.BANKACILIK AÇISINDAN RİSK ÇEŞİTLERİ	3
1.2.1.Piyasa riski.....	4
1.2.2.Operasyonel risk	9
1.2.3.Kredi riski	11
1.3.RİSK ÖLÇÜMÜ	12
1.4.RİSK ÖLÇÜLERİ	12
1.4.1.Nominal değer yaklaşımı.....	13
1.4.2.Değişkenlik ölçüleri yaklaşımı	13
1.4.3.Fiyat duyarlılıklar yaklaşımı.....	14
1.4.4.Riske maruz değer (RMD: Value at Risk(Var)) yaklaşımı	15
1.4.5.Stres testi	16
1.4.6.Senaryo analizi	17
1.5.RİSK YÖNETİMİ	18
1.6.RİSK YÖNETİMİNDEKİ TEMEL PRENSİPLER	20
1.7.BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ	21
1.8.ULUSLARARASI ÖDEMELER BANKASI VE BASEL KOMİTESİNİN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ	21
1.8.1.Basel I uzlaşısı	22

1.8.2. Basel II uzlaşısı	25
1.8.3. Basel I uzlaşısı ve Basel II uzlaşısının farklılıkları	28
1.8.4. Basel-III uzlaşısı	29
2. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ	32
2.1. KREDİNİN TANIMI	32
2.1.1. Kredinin unsurları	32
2.1.2. Kredilerin sınıflandırılması	33
2.2. KREDİ RİSKİ	39
2.3. BANKALARDA KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ	40
2.4. DERECELENDİRME	43
2.5. KREDİ RİSKİNİN ÖLÇÜLMESİNDE TEMEL BİLEŞENLER	44
2.6. KREDİ RİSKİ AÇISINDAN BASEL UZLAŞILARI	44
2.7. KREDİ RİSKİ ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ	46
2.7.1. Geleneksel yöntemler (Ekspertiz modelleri)	46
2.7.2. Kredi skorlama modelleri	47
2.7.3. Merton tabanlı modeller	49
2.7.4. Uluslararası risk ölçüm yazılımları	50
3. İLBANK AŞ.'DE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN UYGULANMASI	53
3.1. İLLER BANKASININ TARİHÇESİ	53
3.2. İLLER BANKASI'NDA KREDİ RİSKİ UYGULAMASI	54
SONUÇ ve ÖNERİLER	64
KAYNAKLAR	66
ÖZGEÇMİŞ	69

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1.1.Sermayeyi Oluşturan Kalemler	24
Çizelge 2.1.Kredilerin Sınıflandırılması.....	34
Çizelge 3.1. Bankanın Amacı ve Faaliyet Konuları, Ortaklık Ve Sermaye Yapısı .	54
Çizelge 3.2.Varlıkların Kredi Kalitesi.....	58
Çizelge 3.3.Maruz Kalınan Kredi Riski Ve Risk Azaltım Teknikleri.....	60
Çizelge 3.4.Standart Yaklaşım:Risk Sınıflarına Ve Risk Ağırlıklarına Göre Alacaklar.....	61

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

ABD

Amerika Birleşik Devletleri

AŞ

Anonim Şirketi

BDDK

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BIS

Uluslararası Ödemeler Bankası

ECAI

External Credit Assesment Institutions

FED

Federal Reserv Bank

G10

Gelişmiş 10 Ülke

OECD

Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü

RAROC

Sermayenin Risk Ayarlı Getirisi

SY

Standart Yaklaşım

SYO

Sermaye Yeterliliği Oranı

TBB

Türkiye Bankalar Birliği

TC

Türkiye Cumhuriyeti

THK

Temerrüt Halinde Kayıp

THRT

Temerrüt Halinde Risk Tutarı

VAR

Varyans

VaR

Value At Risk (Riske Maruz Değer)

EŞİTLİK LİSTESİ

Sayfa

Eşitlik(1.1).....	13
Eşitlik(1.2).....	14
Eşitlik(1.3).....	25
Eşitlik(1.4).....	26
Eşitlik(2.1).....	47
Eşitlik(2.2).....	48
Eşitlik(2.3).....	50

GİRİŞ

Bankacılık sektörü ekonominin en önemli aktörlerindedir. Yakın geçmişte sadece fon talep edenler ve fon arz edenlerin buluştuğu bir nokta olarak görev yapmaktayken, günümüzde finansal sistemin gelişmesiyle birçok farklı görev üstlenmiştir. Finansal sistemin küreselleşmesiyle birlikte birçok ülkede bir çok banka uluslararası faaliyet göstermektedir. Bu durumda bankacılık sektörünün de karşı karşıya kaldığı risk olgusu çoğalmaktadır. Çünkü mevcut finansal sistem beklenti ve risk olgusunun belirsizliği üzerine kurulmuştur. 1900'lü yılların son çeyreğinde uluslararası bazı bankalar aşırı riskli faaliyetler de bulunması ve sonucunda bazılarının kâr maksimizasyonu yaşarken bazılarının da aşırı zarar etmesine sebep olmuştur. Bu durum önce akademik çevrede eleştirilmiştir. Bankalar tarafından üstlenilecek risklere bir sınır getirilmesi gerektiği önerisinde bulunulmuştur. Sadece OECD ülkelerini kapsayan tavsiye niteliğinde ki Basel-I uzlaşısı bu ihtiyaç sonucu ortaya çıkmıştır. Sonraki uzlaşılar küresel çapta kabul görmeye başlamıştır. Bu uzlaşının temel olarak değindiği nokta şudur; bankalar riskler karşısında bünyelerinde belirli bir düzeyde sermaye bulundurmalıdır. İlk uzlaşıda sadece kredi riski ele alınırken sonraki uzlaşılarda operasyonel risk gibi diğer risk olgularıda ele alınmıştır. Anlaşılacağı üzere bankalar riskli bir küresel ortamda bulunmakta ve bu risklerini yönetmek durumundadırlar.

Kredi riski yönetimin amacı riskleri ortadan kaldırmak değil, mümkün olduğunca en düşük seviyede tutmaktır. Bu nedenle kredi riski yönetiminde esas olan öncelikle risklerin tanımlanmasıdır. Riskler tanımlandıktan sonra ölçülmesi işlemine geçilmektedir; bu doğrultuda risk tanımlanması ne kadar doğru yapılırsa ölçülmesi işleminde, sonuç o kadar tutarlı olacaktır. Daha sonrasında yasal limitler dâhilinde riskler için önlem alınabilecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde bankalar açısından genel olarak risk kavramı tanımlanmış, bu riskleri ölçmede kullanılan yöntemlere değinilmiş ve Basel uzlaşılarının tarihsel süreci anlatılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde kredi unsuru tanımlanarak, unsurları ve sınıflandırılması anlatılmıştır. Kredi riski ve yönetimi ve kredi riski ölçüm yöntemlerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise

İller Bankasının kuruluşu ve günümüzde geldiği noktaya değinilmiş ve Bankanın kredi riski yönetiminin nasıl olduğunu anlatılmaya çalışılmıştır.

1.BANKACILIK SEKTÖRÜNDE RİSK UNSURU VE YÖNETİMİ

1.1.Risk Kavramı

Risk kavramı gelecekte beklenmeyen bir duruma bağlı olarak, bir olumsuzluğun ya da arzu edilmeyen bir olayın veya etkinin ortaya çıkma ihtimalidir. Finansal yatırımlar söz konusu olduğunda ise risk, ileride oluşabilecek bazı olumsuzluklara bağlı olarak yatırımdan zarar etme olasılığı olarak açıklanabilir. Finansal açıdan bir başka risk tanımı ise, bir yatırımın beklenen getirisinin gerçekleşen getiriden sapma ihtimalidir. Bu tanımda geçen beklenen getiri kavramı ile risk arasında doğru orantılı bir ilişki bulunur. Bu açıdan yatırımın riskliliği arttıkça, o yatırım için beklenen getiri de o oranda yüksek olacaktır. Aksi gibi, riskliliğin düşük olduğu yatırımlarda beklenen getiri de düşük olacaktır (Afşar, M; Afşar, A, 2010:113).

Risk ile ilgili olarak ifade edilmesi gereken bir başka nokta da katlanılan ve öngörülen maliyetlerle risklerin birbirinden farklı kavramlar olduğudur. Bir işletmenin faaliyetlerini yürütürken kâr elde etmek için katlandığı maliyetlerin hepsini risk olarak adlandırmak doğru olmayacaktır. Çünkü her ne kadar bu maliyetlerden birçoğu tutar olarak büyük olabilsede öngörülebilir ve katlanması kabul edilmiş maliyetlerdir. Asıl risk olarak değerlendirilmesi gereken bu maliyetlerin beklenenin üzerinde artmasıdır. Diğer bir deyişle riski, maliyetlerin beklenen düzeyleri değil, maliyetlerdeki değişkenlik oluşturmaktadır (Altay,2015:1).

1.2. Bankacılık Açısından Risk Çeşitleri

Risk çeşitlendirmesini sistematik riskler ve sistematik olmayan riskler olarak yapılırsa; sistematik olmayan riskler; kontrol edilebilir riskler ve kontrol edilemeyen riskler olarak ikiye ayrılmaktadır. Kontrol edilebilen riskler, risk azaltıcı tekniklerin kullanılması veya riski doğuracak işlemlere ilişkin limitlerin uygulanması suretiyle bankanın zarara uğrama ihtimalinin azaltılmasının mümkün olduğu riskler olarak tanımlanmaktadır. Kontrol edilemeyen riskler ise, kontrol edilebilir risklerin zaman içinde değişebilirliğine bağlı olarak, herhangi bir risk ölçme ya da risk ölçme ve

azaltma tekniği kullanmak veya limit uygulamak suretiyle gerekleŖme olasılığı önceden tahmin edilemeyen ve ortaya çıktığı anda gerekleŖen zarar riski olarak tanımlanmaktadır (Guluzade, 2016:13). Burada sadece bankacılık açısından risk eŖitlerine değinilecektir.

Bankalar yürüttükleri iŖler ve amaçları nedeniyle birçok finansal riskin i içe bulunduğu bir ortamda faaliyet göstermektedirler. Ancak bunlara ek olarak bankaların hisse değerine etki eden ve finansal olarak ölçümlenemeyen eŖitli riskler de mevcuttur. Genel olarak bankaların maruz kaldıkları riskler; kredi riski, faiz oran riski, kur riski, hisse senedi fiyat riski, emtia fiyat riski, likidite riski, iŖlem riski, insan kaynağı etmeninden oluŖan riskler, Hukuki düzenlemelere uyumsuzluk riski, teknoloji riski, strateji riski, itibar riski, evre riski, politik risktir. Ancak bu risklerin daha ayrıntılı tanımlanabilmeleri, ölçülmeleri ve yönetilebilmeleri için anlamlı bir biçimde gruplanmalar gerekmektedir. Sonuç olarak bir bankanın maruz kaldığı riskler genel olarak; Piyasa Riski, Kredi Riski, Operasyonel Risk olarak sınıflandırılabilir. Faiz oran riski, kur riski, hisse senedi fiyat riski ve emtia fiyat riski yapılandırılmıŖ ya da tezgahüstü piyasalarda meydana gelen fiyat deđiŖimlerinden kaynaklanmaktadırlar. Bu nedenle hepsi bir arada piyasa riski olarak tanımlanabilir. Kredi riski tek baŖına incelenebilecek bir risktir. Bunların dıŖında kalan riskler ise genel olarak hatalı iŖlem, süreç ya da insan hatasına bağlı yaŖanabilecek kayıp ihtimali olarak tanımlanabilecek olan operasyonel risk kategorisinde değerlendirilebilir. Likidite riski ise kendi baŖına bir sınıf teŖkil etmemekle birlikte, genellikle yukarıda belirtilen risk sınıflarının biri ya da birkaçının gerekleŖmesi sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu alıŖmada piyasa riski baŖlıđı altında incelenecektir. Strateji, itibar, evre riski ve politik risk ise yine kendi baŖlarına birer risk grubu olarak değerlendirilebilir. (ŖiŖman, 2010:32).

1.2.1. Piyasa riski

Piyasa riski, bankaların bilanço içi ve bilanço dıŖı hesaplarında takip ettikleri varlık ve pozisyonların cari piyasa değerinin dŖmesi nedeniyle zarara uğrama olasılıkları olarak tanımlanmaktadır. Piyasa riskinin konusunu teŖkil eden varlık ve pozisyonlar, genel kabul grmŖ, uluslararası muhasebe standartları uyarınca da

bankaların cari piyasa fiyatları üzerinden değerlemek zorunda oldukları hesap ve pozisyonlardır (Altıntaş, 2006; aktaran Şimşek, 2007:23). Kısaca piyasa riski, piyasadaki fiyat değişimleri nedeniyle finansal varlıkların değerlerinde oluşabilecek değişimler sonucunda ortaya çıkan kayıp olarak tanımlanabilir.

Piyasa riski, bir bankanın sahip olduğu herhangi bir varlığın, ya da yerine getirmek zorunda olduğu işlemlerin ileri bir tarihteki piyasa değerinin belirsizliği olduğundan finansal risk türleri açısından en geniş kapsamlı olanıdır(Aloğlu, 2005:39). Bu çalışmada piyasa riski; likidite riski, faiz riski ve kur riski olarak üç başlık altında incelenecektir.

Likidite riski

Likidite, yükümlülüklerin ve takas borçlarının gerektiğinde ödenebilmesi anlamına gelen ve bankacılıkta birincil önem taşıyan hususlardan biri olarak görülmektedir. Uzun dönemde bankanın başarısı, diğer bir deyişle mali yapının gücü likidite ile belirlenmektedir. Bankaların ihtiyaç duyulan zamanda ödemelerini gerçekleştirememeleri likidite riski olarak tanımlanabilir. Buna bağlı olarak, likidite yönetimi likidite ve faiz riskini yakından takip etmektedir. İki risk de, fon kaynak ve kullanımları arasında son vade tarihi veya yeniden faizlendirme sonucu oluşan uyumsuzluklardan meydana gelmektedir. Doğru bir likidite yönetimi fonlama üzerine yapılan stratejik planlamalar ile nakit giriş ve çıkışlarının doğru bir şekilde tahmin edilmesine; likidite ve faiz risk limitlerinin belirlenmesine dayanmaktadır(Okay, 2002:108). Bununla birlikte likidite riski dört gruba ayrılabilir (Türküner, 2016):

- *Talep edildiğinde ödenmesi icap eden durumlara ilişkin (call) likidite riski:* Bu hem aktif hem de pasif kalemlere yönelik olabilmektedir. Esnek ödemeli kredi olanakları ve mevduatın vadesinde uzatılmaksızın geriçekilmesi örnek olarak verilebilir.
- *Vade durumuna ilişkin likidite riski:* Ödemeler öngörüldüğünden farklılıklar gösterebilir. Geri ödemeler ertelenebilir.

- *Fonlama likidite riski:* Aktif-pasif vade uyumunun olmadığı durumlarda, ek finansmanın daha yüksek maliyetlerle karşılandığı olumsuz gelişmeler yaşanabilir. Uç örneklerde, fonlar (1) numaralı riskte olduğu gibi(call), hızla ve büyük oranlarda geri de çekilebilir.
- *Piyasa likidite riski:* Piyasa likiditesi aktif ve pasif kalemlere ilişkindir. Olumsuz piyasa koşulları nedeniyle pazarlanabilir aktif kalemlerin nakde dönüşme kapasitesi azalabilir veya gerekli miktarda fon bulma imkânı daralabilir. Bu iki durumun birlikte yaşanma olasılığı da bulunmaktadır.

Likidite riskinin bir diğer ifadesi de bankanın kısa vadeli varlıklarının kısa vadeli yükümlülüklerini ya da beklenmeyen nakit çıkışlarını karşılayabilecek düzeyde olmamasıdır. Bu noktada likidite, bankaya zor dönemlerde zaman kazandıracak güvenlik kuşağı konumundadır. Özellikle 2009 yılında yaşanan global finans krizi sonrasında likit varlık tanımı ve kısa vadeli likit varlıkların yeterliliği önemli bir tartışma konusu olmuştur. Basel III kapsamında yasal likidite ihtiyacının belirlenmesinde likit olarak nitelenen varlıkların tanımı oldukça daraltılmış ve zorunlu olarak tutulması istenen minimum likit varlık tutar artırılmıştır. Türkiye’de 2000 yılının sonunda ve 2001 yılının başında yaşanan krizlerde Piyasalarda meydana gelen dalgalanmalar sonucunda, hem vade uyumsuzluğu nedeniyle hem de yüksek düzeyde kur riski nedeniyle bankalar piyasa riskine bağlı kayıplarla karşı karşıya kalmışlardır. Tüm sistemin aynı anda yüksek düzeyde kayıplarla karşılaşması sonucunda oluşan güven bunalımı likidite riskini de beraberinde getirmiştir. Bu dalgalanmaların ardından bankalar mali güçlük içine girmişlerdir. Birçok banka özkaynaklarını yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kalmış, mali durumlar bozulan bankaların yönetimleri TMSF’ye devredilmiştir. Ancak bunlara ek olarak bir de sektör içinde güven bunalımı başlamış ve önemli bir sistematik tıkanma yaşanmıştır (Şişman, 2010: 21).

Faiz oranı riski

Basel III standartları faiz oranı riskini “ faiz oranlarındaki dalgalanmaların, faize duyarlı gelir ve gider kalemlerinde oluşturacağı değişimlerin etkisiyle gelirler, giderler, bilanço içi ve dışı varlıklar ile yükümlülükler de oluşturabileceği kayıp

riski” olarak tanımlamıştır. Bir banka açısından düşünülürse, bilançosundaki her bir varlık ve yükümlülük için farklı faiz yapısına sahiptir (Yarız, 2016: 97). Topladığı mevduat için, mevduat faiz oranı öderken; bankalar arası piyasalardan sağladığı fonlara bankalar arası piyasada belirlen faiz oranı üzerinden ödeme yapmaktadır. Farklı kaynaklardan elde edilen fonlar için oluşan faiz oranları farklı olacak ve bununla birlikte bu kaynakların kullanılması aşamasında farklı faiz oranları üzerinden işlem yapılacaktır. Tüketici kredileri faiz oranları, türev ürünlerin faiz oranlar gibi birçok faiz oranı uygulayan banka hepsine farklı vade uygulamaktadır. Ödenen faizlerle elde edilen faiz gelirlerinin farklı olması faiz oranı riskini doğurur. Bu durumda faiz oranları eş zamanlı ve aynı yönde değişim gösterse bile, ki bu değişim tam bir uyum göstermemektedir; faiz oranlarında ki değişimin vade yapısıyla birlikte incelenmesi gereklidir (Altay, 2015: 163).

BIS (Bank for International Settlements) bünyesinde örgütlenmiş olan Basel Komitesi Eylül 1997’de yayınladığı “Faiz Oranı Riskinin Yönetilmesi için Prensipler” başlıklı dökümanda, “faiz oranı riski”nin oluşmasına kaynaklık eden dört ana risk unsurunu aşağıdaki gibi dört başlık altında sıralamaktadır (Yavuz,2002: 24):

- *Yeniden fiyatlama riski*; bilanço yapıyı oluşturan aktif ve pasifler ile bilanço dışı enstrümanlara uygulanacak faiz oranlarının yeniden belirlenebilme zamanları yani ‘vade’lerinin farklı zamanlara düşmesi nedeniyle uğranılabilecek zararı ifade eder. Her yerde olduğu gibi ülkemizde de geleneksel olarak ‘uzun vadeli aktifleri fonlamak için kısa vadeli fonların kullanılması’ bu riskin oluşmasındaki en büyük etkidir. Örnek vermek gerekirse, 1 yıl vadeli bir kurumsal kredi olarak verilen para eğer mevduat müşterilerinin 1 aylık vade ile bankaya yatırdığı mevduatlardan oluşuyorsa ve banka bu pozisyonda iken faiz oranları yükseliyorsa bu banka zarar ediyor demektir. Zararın büyüklüğünü belirleyecek olan ise, söz konusu uyumsuzluğun ve faiz oranlarındaki değişimin büyüklüğü ile; bankanın bilanço yani aktif pasif terkiibini değiştirebilme ya da alternatif pozisyonları alabilme, kısacası biraz aşağıda üzerinde durulacak olan aktif-pasif

yönetimi uygulamalarını layikiyle yapabilme yeteneğinin gelişmişlik düzeyidir.

- *Getiri eğrisi riski*; getiri eğrisinin eğiminde ve şeklinde meydana gelebilecek değişimlerin doğurabileceği risktir ve bu da yine vade uyumsuzluğundan kaynaklanır. Kısaca örneklendirmek gerekirse, iki yıl vadeli bir uzun pozisyonu 'korunaklamak' ('hedging') için altı ay vadeli bir kısa pozisyona girildiğinde, eğer getiri eğrisi dikleşiyorsa uzun pozisyonun ekonomik değeri azalacak yani zarar oluşacaktır.
- *Temel oran riski*; bankanın, aynı yeniden fiyatlama döneminde yer alan yükümlülükleri için uyguladığı faiz oranıyla, aktiflerinin getirisini gösteren faiz oranının, aralarındaki mükemmel olmayan korelasyon nedeniyle farklı büyüklüklerde değişmesinden kaynaklanan bir zarar görme ihtimalidir. Mevduata ödenen faiz oranıyla, bu mevduatın yerleştirildiği hazine bonusu cüzdanın getirisini belirleyen faiz oranının aynı miktarda artmaması ya da azalmaması nedeniyle oluşabilecek kayıplar bu duruma örnek gösterilebilir.
- *Opsiyon (seçimlilik) riski*; bankanın aktifini ve pasifini oluşturan ürünler ve finansal anlaşmalardan dolayı muhatap olduğu karşı-tarafların kullanabilecekleri bir seçim hakkı olduğu durumlarda meydana gelir. Şöyle ki;
 - Bankanın kredi verdiği bir borçlu bu borcunu kredi anlaşmasında belirlenen vadeden önce geri ödeme hakkına;
 - Bankaya mevduat yatıran bir müşteri bu mevduatını bankayla yaptığı anlaşmada kabul ettiği vadeden önce çekebilme hakkına;
 - Bankanın bir finansal anlaşma yaptığı karşı-taraf bu anlaşmanın öngördüğü herhangi bir 'opsiyonu' uygulama hakkına sahipse; bu hakların uygulanıp uygulanmayacağıının bilinmemesi, bankanın bilanço bileşiminin nasıl değişeceğinin de bilinmemesi anlamına geleceğinden; böyle bir durumda bankanın faiz oranı riskine maruz kalması kaçınılmazdır.

Döviz kuru riski

Döviz kuru riski, kurlardaki değişmelerin neden olduğu kazanç ve kayıp koşulları ile ilgili ortaya çıkmaktadır. Kur riski yabancı para temelli finansal

işlemlerde yerli paranın ve yabancı paraların birbirine göre taşıdıkları değerlerin değişmesi durumunda meydana gelmekte ve kurlardaki bu farklılaşma yabancı paraya dayalı işlem yapan finansal yatırımcılar açısından kâr veya zarar durumunun oluşmasına neden olmaktadır (İncekara, 2011: 78).

Döviz yükümlüklerinin döviz varlıklarından fazla olması durumuna “açık pozisyon” ya da “pozisyon açığı”; az olması durumuna ise “kapalı pozisyon” ya da “pozisyon fazlası” denilmektedir. Bankalar, kamu otoritelerinin gelecekteki kısa ve uzun dönemlere ilişkin döviz kuru politikaları doğrultusunda kendi döviz pozisyon politikalarını belirlemekte ve ulusal paranın yabancı paralar karşısında değerini koruması ve hatta değer kazanması anlamına gelen revalüasyon politikasının egemen olduğu durumlarda açık pozisyona giderek kaynak maliyetlerini ve kredi fiyatlarını ucuzlatmakta; devalüasyon beklentisinin yüksek olduğu dönemlerde ise kur risklerini minimize etmek ve kur artışlarında maksimum kâr sağlayabilmek amacı ile piyasayı fonlamak yerine pozisyon açıklarını kapatma, hatta pozisyon fazlası tutma eğilimi göstermektedirler (Vurucu, Arı, 2017: 430).

Bankalar, döviz temelinde pozisyon aldıklarında kur riski ile karşılaşmaktadırlar. Kur riski, yabancı para aktifleri ile yabancı para pasiflerinin birbirine eşit olmadığı bilançolarda görülen bir risktir. Aradaki farkın nedeni bankaların kur beklentilerine bağlı olarak kâr sağlama talebidir. Bu durumda, hem kâr hem de zarar söz konusu olabilmektedir. Zarar olasılığı nedeni ile asıl amaç kayıp miktarını minimum düzeyde tutabilmektir. Döviz kurundaki beklenmedik değişmeler, banka bilançolarında bulunan döviz kalemlerinin piyasa değerlerine yansımaktadır. Burada, bankaların gelecekteki getirilerinin dövizdeki dalgalanmalar sonucu değişebilme olasılığı ifade edilmektedir. Bu yüzden, bankalar döviz pozisyonlarını sürekli olarak kontrol altında tutmak zorundadırlar (Okay, 2002: 109).

1.2.2.Operasyonel risk

Operasyonel risk, Basel komitesi tarafından “Yetersiz ve başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden ya da dışsal olaylardan kaynaklanan,

doğrudan veya dolaylı zarar riskidir” (Basel Komitesi, 2001a: 2).Bu tanım, operasyonel riskin sebeplerine odaklanmakta ve bu şekliyle Basel Komitesi tarafından risk yönetimi için uygun görülmektedir. Komite her bankanın kendi tanımını seçebilmesine de olanak sağlamıştır (Basel Komitesi, 2001d: 2). Bu maddeye istinaden BDDK “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Hakkında Yönetmelik”te operasyonel riski; “Banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilmemesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın, sel gibi felaketlerden kaynaklanabilecek kayıplara ya da zarara uğrama ihtimali” olarak tanımlanmaktadır(Boyacıoğlu, 2002:16).

Basel Komitesi tarafından operasyonel risk kayıp olay türlerini yedi başlık altında toplanmıştır(Uysal, 2009:72);

- Dahili suistimal eylemleri; içerden en az bir kişinin iştirak ettiği; farklı davranma ve ayrımcılık eylemleri hariç, dolandırma, zimmete geçirme ya da ilgili yönetmelikler, kanunlar veya şirket politikasını ihlal etme gibi eylemlerden kaynaklanan zararlar,
- Harici suistimal eylemleri; bir üçüncü şahsın ika ettiği; dolandırma, zimmete geçirme ya da ilgili yönetmelikleri, kanunları ihlal etme gibi eylemlerden kaynaklanan zararlar,
- Çalışma/istihdam uygulamaları ve işyeri emniyeti; çalışma, sağlık veya emniyet kanunları veya sözleşmelere aykırı eylemler, bedensel yaralanma tazminat taleplerinin ödenmesi veya farklı davranma/ayrımcılık eylemlerinden kaynaklanan zararlar,
- Müşteriler, ürünler ve iş uygulamaları; belirli müşterilere karşı üstlenilen mesleki yükümlülüklerin bilmeden veya ihmal sonucunda yerine getirilmemesinden ya da bir ürünün niteliği veya tasarımından kaynaklanan zararlar,

- Fiziksel malların hasarları; doğal afetler veya başka olaylar nedeniyle fiziksel mal ve varlıkların kaybolması veya hasar görmesinden kaynaklanan zararlar,
- İşin kesintiye uğraması ve sistem arızaları; işin kesintiye uğramasından ve sistem arızalarından kaynaklanan zararlar,
- İşlemler, teslim ve süreç yönetimi; işlemlerin hatalı yapılmasından veya hatalı süreç yönetiminden ya da alım satım işleminin karşı tarafıyla ve satıcılarla ilişkilerden kaynaklanan zararlardır.

1995 yılında 233 yıllık bir banka olan Barings Bank Singapur ofisinde çalışmakta olan bir alım satım işlem sorumlusunun türev piyasalarda yaptığı hatalı işlemler nedeniyle 1.3 milyar USD zarara uğramıştır. İşlem sorumlusunun hem alım satımda hem de bu işlemlerin muhasebeleştirilmesinde görev alması ve durumunu kullanarak işlemlerin kayıtlara geçmemesine neden olması zararın farkedilmesini güçleştirmiştir. Daha sonra banka bu zarar yüklenemeyeceğini anlamış ve Hollandalı ING grubuyla birleşmek durumunda kalmıştır. Bu tecrübeden operasyonel riskin de bir banka için yıkıcı etkiye sahip olabileceği sonucu çıkmaktadır (Şişman, 2010: 22).

1.2.3.Kredi riski

Bir banka tarafından bir müşteriye herhangi bir türde kredi tahsis edildiğinde gelecekte 3 farklı durumla karşılaşılabilir. Bunlardan birincisi ve amaçlanan kredinin sorunsuz bir biçimde geri ödenmesidir. İkinci durum, kredinin bir kısmının veya tamamının geri ödenmesinde sorun çıkması durumunda bankanın kredi borcunun yapılandırılarak müşteri tarafından ödenebilir hale getirilmesidir. Üçüncü durumda ise kredi borcunun müşteri tarafından ödenmemesi nedeniyle yasal takibin başlatılmasıdır. Son iki durumda kredinin donuk alacağa dönmesi olasılığı vardır(Vurucu, Arı, 2017: 387). Bu konu ikinci bölümde daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

1.3. Risk Ölçümü

Risklerin ölçülmesi üç bileşenden oluşmaktadır. İlki, varsayım aşamasında ölçüm olup bankaların riski ne kadar üstleneceği aşaması yani bankanın saptanan risklerinin oluşmadan önceki varsayımlarının tahmin edilmesi ile ilgilidir. İkinci bileşen, değişim aşamasında ölçüm, belli bir riski oluşturan parametrenin volatilitesi yani birim başına kâr ve zararın nasıl değişeceği, uygulama anından önce belirlenen risklerde meydana gelen değişimlerin neler olduğunun ölçülerek anlaşılmasını içermektedir. Sonuncusu ise zaman içinde izleme, bu iki risk etmeninin bileşkesi olan toplam risk yani ne kadar büyük bir şok beklendiği ile ilgilidir. Bu üçlü değerlendirmeden sonra banka kâr veya zararının tüm değişkenlerini belirleyebilecekleri gibi, bu riskleri zaman içerisindeki seyrinin takibini de yapabileceklerdir. Bankalar risklerini kanun koyucuya verilecek raporu hazırlayarak ve bankaların taşıdıkları risk ile tahmini kârlılıkları arasında bir ilişki kurarak, hedeflerine ulaşmada gerekli tedbirleri alma olanağı bulmak amaçları ile ölçmektedirler(Kurt, aktaran Işık, 2014: 21).

1.4. Risk Ölçüleri

Finansal açıdan risk , beklenen getirinin gerçekleşen getiriden sapması olasılığı, yani yatırımcının yapmış olduğu yatırımdan sağlayacağı verimin, beklenen verimin altına düşme veya üstüne çıkma olasılığı söz konusudur. İşte bu olasılık, yatırımcı açısından yapmış olduğu yatırımın riskini oluşturur. Risk ölçümünün temeli de olasılık teorisine dayanmaktadır. Ancak, Günümüze kadar birçok risk ölçüsü önerilmiş ve bu risk ölçülerinin uygunlukları tartışılmıştır. Standart Sapma, Ortalama Mutlak Sapma, Ortalama Mutlak Moment, Gini İndeksi, Ortalama Entropi, Ortalama Colog risk ölçüsü olarak kullanılan dağılım ölçüleridir. Portföy yönetiminde, üstlenilen riskin ölçümünde Markowitz'in önerdiği standart sapmanın kullanımı oldukça yaygındır. Fakat yapılan son araştırmalar standart sapmanın bilindiği kadar iyi bir risk ölçüsü olmadığını göstermektedir. Bu noktadan itibaren birçok risk ölçüsü geliştirilmiştir (Yazar, 2012: 1). Bu çalışmada nominal değer yaklaşımı, riske maruz değer, değişkenlik ölçüleri yaklaşımı, fiyat duyarlılıkları stres testi, senaryo analizi ölçüleri açıklanacaktır.

1.4.1. Nominal değer yaklaşımı

Riskin ortaya konulmasında yöntemlerden birincisi, sahip olunan riskli pozisyonun değeridir. Bununla birlikte, risk düzeyinin bir varlığın ya da menkul kıymetin değeri olarak ifade edilmesi, kaybedilecek en yüksek tutar ile ilgili bilgi verirken, riskin temel unsurlarından olan kayıp ile ilgili hiçbir bilgi vermemektedir. Bu yaklaşıma göre 1000,- TL nominal değerinde devlet tahvili ile aynı tutardaki hisse senedi yatırımı aynı tutarda riske sahiptir. Ancak risk, beklenen getiriye elde edememe olasılığı ya da zarar etme olasılığı olduğu için bu iki yatırımın farklı düzeydeki riskleri belirsiz kalmaktadır. (Altay, 2015: 20).

1.4.2. Değişkenlik ölçüleri yaklaşımı

Beklenen getiri, belli bir dönem getirileri ile bu getirilerin gerçekleşme olasılıklarının çarpımının toplamıdır. Risk kavramında, yapılan yatırımların getirilerinin tam olarak bilinmediği, buna karşılık söz konusu yatırımla ilgili alternatif getirilerin ve bu getirilerin olasılık dağılımlarının bilindiği varsayılmaktadır (Afşar, M., Afşar, A, 2010: 115). Bu noktada, olası getirilerin beklenen getiri etrafında ne şekilde dağıldığı ya da beklenen getirinin gerçekleşme olasılığının büyüklüğü değişkenlik ölçüleriyle ortaya konulabilir (Altay, 2015: 22)

Risk kavramı değişkenlik ölçüleri yaklaşımı açısından ifade edilirse, finansal varlık getirilerinin olasılık dağılımının varyansıdır (Hepsağ, 2013: 5). Varyans ise, gerçekleşmesi beklenen getiri oranının, beklenen getiri oranından sapma derecesidir. Varyans, her bir olası getirinin, beklenen getiriden sapmalarının karelerinin, getiri oranının bağlı olduğu olasılıklarla çarpımlarının toplanmasıyla bulunur. Varyans değerinin karekökü de standart sapmayı verir. Formülleri ise şöyledir (Afşar, M., Afşar, A, 2010: 116).

$$\text{Var}(r) = P_1 * [r_1 - E_r]^2 + P_2 * [r_2 - E_r]^2 + \dots + P_n * [r_n - E_r]^2 \quad (1.1)$$

Formüldeki sembollerin açılımı ise şu şekildedir:

Var(r)= varyans

r₁= 1.olası getiri oranı

r₂= 2.olası getiri oranı

r_n= n.olası getiri

E_r=Yatırımın beklenen getirisi

P₁= 1.olası getirinın olasılık değeri

P₂= 2.olası getirinın olasılık değeri

P_n= n.olası getirinın olasılık değeri

$$\text{Standart Sapma} = \delta = \sqrt{\text{Var}(r)} \quad (1.2)$$

Sapma, olası getirinın beklenen getiriden farkını gösterir. Standart sapması düşük olan bir yatırımın riski de düşük olur. Bir yatırım kararı verilirken; beklenen getirisi eşit seçenekler arasında standart sapması düşük olan tercih edilmelidir (Tunay, 2005: 83).

1.4.3. Fiyat duyarlılıklar yaklaşımı

Fiyat duyarlılıkları yaklaşımı, yatırım yapılan varlığın fiyatının hangi etmenlere karşı ne kadar duyarlı olduğunun bulunmasına dayanmaktadır. Bir finansal varlığın değerinin bir risk etmenine karşı duyarlılığı, risk etmenindeki küçük bir birim değişimin, varlığın değerini ne kadar değiştirdiğidir. Bu yöntemde, belirlenen etmenlerde gerçekleşecek değişikliğin, varlığın fiyatını ne yönde ve ne oranda değiştireceği hesaplanmaya çalışılmaktadır. Fiyat duyarlılıkları analizi özellikle türev ürünlerin karmaşık risk yapısının incelenmesi için faydalı olmaktadır. Böylelikle bir finansal varlığa ilişkin bir değerlendirme modeli olduğu sürece varlığın değeri üzerinde etkili olan birçok risk etmeninin duyarlılığı ayrı ayrı hesaplanabilir(Altay, 2015: 37).

1.4.4. Riske maruz değer (RMD: Value at Risk(Var) yaklaşımı

Son on yılda finansal piyasalarda istikrarsızlığın artması, daha karmaşık risk yönetim araçlarını tasarlamak ve geliştirmek için araştırmacıları, uygulayıcıları ve düzenleyicileri harekete geçirmiştir. Riske maruz değer, belirlenen bir senaryoda, olumsuz piyasa hareketleri yüzünden, bir portföyün değerinde ki maksimum kayıp olarak tanımlanır. Riske maruz değer tahmininde, portföyün getirisinin dağıtımının yüzdelik diliminin tahmin edilmesi gerekir. Portföyün getirisinin dağıtımlarının zamana bağlı olarak değişkenliği tahmini zorlaştırır, ancak modelin çok kullanılır olmasının nedeni kavramsal basitliğine dayanmaktadır. Riske maruz değer yaklaşımının kullanımı Basel komitesi tarafından finansal kuruluşlara sermaye yeterliliklerini hesaplamaları için zorunlu kılınmıştır. Altta yatan riskin, doğru düzgün tahmin edilmemesi durumunda, finansal kuruluşların optimal olmayan sermaye tahminlere sebep olabilir ve bu durumda kuruluşların finansal istikrarını ve kârlılığını olumsuz etkileyebilir (Manganelli, Engle, 2001: 5). Riske maruz değer yaklaşımı, hangi sürede ne kadar kaybedileceği sorusuna yanıt veremez. Ancak portföyün değerini etkileyebilecek tahmini piyasa koşullarında belirli bir olasılık dağılımı ve belirli bir süreç içinde oluşabilecek en yüksek potansiyeldeki kayıp tutarını yanıtlayabilmektedir. Bir örnekle açıklamak gerekirse, bir düzenleyici otorite bir x düzeyinde RMD belirlediğinde, güven düzeyi % 80 tahmin edilmişse, bu x teriminin %20 ($x = 100 - 80$) olduğu manasına gelmektedir. Güven düzeyi %80 ve elde tutulma süresi 1 gün olarak tahmin edilmişse, RMD, portföyün bir günlük kaybının % 80 ihtimalle en çok ne kadar olacağını göstermektedir (Altay, 2015: 77).

Riske maruz değer tutarlarının hesaplanmasına ilişkin geliştirilen modeller parametrik ve parametrik olmayan modeller olarak sınıflandırılabilir. Bunlardan varyans – kovaryans metodolojisi parametrik yöntem olarak adlandırılırken, tarihsel simülasyon ve monte carlo simülasyon yöntemleri ise parametrik olmayan yöntemler olarak adlandırılmaktadır. Parametrik yöntemler olarak bilinen yöntemler, varlık getirilerinin normal dağıldığı hipotezi altında tanımlanan bir güven düzeyine bağlıdır. Parametrik olmayan yöntemler ise herhangi bir parametreye

bağlı değildir. Başka bir ifadeyle, varlık getirilerinin dağılımıyla ilgili olarak herhangi bir hipoteze dayanmamaktadırlar (Demireli, Taner,2009: 129).

Parametrik yöntemlerden, üssel olarak ağırlıklandırılmış hareketli ortalama, ARCH-GARCH ve türevi modeller, RiskMetrics yöntemi gibi getirilerin normal dağıldığı varsayımına dayanmaktadır. Bu yöntemin uygulanması kolaydır ancak normal dağılım varsayımının gerçekçiliği tartışmalıdır. Parametrik olmayan yöntemlerden, tarihsel simülasyon ve türevi modelleri, getirilerin dağılımı varsayımına yer vermeden geçmiş gözlemlerdeki fiyat hareketlerinin değer dağılımını dayanarak tahmin yapmaktadır. Bununla birlikte, bu yöntemlerde geçmişteki olayların benzerlerinin yaşanması olasılığına dayalı güvenli sonuçlar vereceğine inanılır. Bu durum etkin piyasa hipotezine uygun değildir. Çünkü etkin piyasa hipotezine göre bir portföyün fiyatı elde edilebilir bütün bilgilere sahip ve yatırımcı herhangi bir bilgiyi kullanarak normalüstü getiriye elde edememektedir. Monte Carlo modeli de mümkün olduğunca geniş fiyat hareketi olasılıklarına sahip finansal değişkenlerin tekrarlı bir rasgele sürecinin simülasyonunu temel almaktadır. Simülasyonlarda portföy değeri için bir dağılım elde edilerek belirli bir tarihteki portföy değerini bulmak amacıyla fiyatların davranışlarını yakınlaştırarak rasgele fiyatlar oluşturulur. Bu yöntem, çok sayıda varsayım, simülasyon ve karmaşıklık içerdiği için yaygın kullanım alanı bulamamaktadır. Riske maruz değer hesaplaması için alternatif diğer bir yöntem ise Uç Değer Teorisi'dir. Olağan dışı zamanlarda gözlemlenen uç fiyat hareketlerini yakalamaya yönelik bu gruptaki yöntemlere örnek olarak Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı (GPD) ve beklenen kuyruk kaybı verilebilir. Bu modeller özellikle gelişmekte olan piyasalarda yüksek ve ani oynaklığın yakalanmasına yardımcı olmaktadır (Çifter, Özün, Yılmaz, 2007: 3).

1.4.5. Stres Testi

Günümüzde çoğu finansal kuruluş, başta piyasa riski olmak üzere bazı risklerini VaR tabanlı modellere dayalı olarak ölçmekte ve portföylerinin performansını günlük bazda izleyebilmektedirler. Ancak, risk etmenleri üzerinde stres koşullarının oluşması sık yaşanan olaylar olmadığından, endüstri standardı

haline gelmiş ampirik veriye dayanan istatistiki modellerin bu tarz olaylar karşısında portföyün ya da iş kolunun performansını yakalayabilmesi zor olmaktadır. Bu nedenle stres testleri, risklerin VaR tabanlı modeller tarafından belirlenemeyen boyutu hakkında bilgi sağlamaları açısından önemlidir. Bunun yanında tarihsel verilerin yansıtmadığı, geleceğe dönük beklentiler hakkında sonuçlar ortaya koyabilmesi nedeniyle de stres testleri, pek çok kurum tarafından tercih edilen uygulamalardan biri haline almıştır (Tunçer, 2006: 61)

Stres testi, portföye değişik fiyat değişim ve korelasyon senaryoları uygulanarak portföy değerindeki değişimlerin gözlenmesine dayanan bir tekniktir. Stres testlerinin uygulanmasında en önemli unsur hangi fiyat değişim ve korelasyon senaryolarının uygulanacağıdır. Basel Komitesi stres testlerinin standardizasyonu konusundaki zorlukları göz önünde bulundurarak stres testlerinin kullanımına ilişkin aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır (Duman, 2000: 26):

- Bankalar raporlama dönemi boyunca karşılaştıkları maksimum zarar miktarlarını gözetim otoritesine sunmalıdır.
- Oluşturulan stres senaryoları ve bu senaryoların uygulanma sonuçlarına ilişkin rapor gözetim otoritesine verilmelidir. Bu senaryolar, geçmişte meydana gelen önemli krizler esnasında risk faktörlerinin davranışlarının portföye uygulanması şeklinde olabileceği gibi portföye mahsus spesifik risklerin ortaya konmasına yönelik duyarlılık analizlerine de dayanabilir.

1.4.6.Senaryo analizi

Senaryo analizinde iki türlü yöntem vardır. Eğer senaryo analizi yaşanmış önemli piyasa hareketleri temel alınarak hazırlanırsa “Tarihsel Senaryo”, henüz gerçekleşmemiş ama gerçekleşmesi muhtemel piyasa hareketlerinin temel alınması yoluyla hazırlanırsa “varsayımsal senaryo” olarak adlandırılır. Varsayımsal senaryolar hazırlanırken iki ana yaklaşım kullanılmaktadır. Bu yaklaşımlardan “portföye dayalı yaklaşım” olarak adlandırılan ilk yaklaşımda, risk yöneticileri ve iş kolları bazındaki üst düzey yöneticiler bir araya gelerek, banka

portföyünün hassas noktalarını saptarlar. Sonrasında, saptanan bu hassas noktalardan hareketle, bankanın kırılma noktalarına stres uygulayacak senaryolar üretilir. İkinci tür olan olaya dayalı yaklaşımda ise senaryolar, piyasalarda gerçekleşmesi olası gelişmeler ve bu gelişmelerin banka portföyünü etkileyen risk etmenleri üzerindeki etkileri dikkate alınarak formüle edilir. Bu formülasyon, güncel ve belli ölçüde, yaşanmış gelişmeler göz önünde bulundurularak oluşturulur. Ancak varsayımsal senaryolar çoğunlukla, senaryoyu hazırlayıcıların kişisel yargılarından etkilenir. Bu nedenle, varsayımsal senaryoları nesnel hale getirebilmek için, sürece, iş kolları bazındaki üst düzey yöneticileri, piyasaları yakından izleyen ön ofis elemanlarını ve hatta ekonomistleri dahil etmek yararlı olacaktır (Tunçer, 2006: 57).

1.5. Risk Yönetimi

“Risk Yönetimi”ni bankanın, kabul edilebilir bir düzeyde kâr ederek sermayedar/pay sahibini kendisine yatırım yaptığı için ödüllendirmesini sağlayacak - tümüyle meşru ve etik - faaliyetlerde bulunurken, belirtilen hedefe ulaşılmasını engelleyecek ya da geciktirecek nedenlerin bertaraf edilebilmesini amaçlayan her türlü yönetsel faaliyet şeklinde tanımlanabilir (Yavuz, 2002: 21). Bankacılıkta risk yönetiminin amacı bankanın risk almasını önlemek değil, bankanın finansal performansını güçlendirmek, bankayı üstesinden gelemeyeceği zararlardan korumaktır (Yiğitbaş,2014:18).

Risk ile getiri arasındaki ters ilişki, finansal yönetimin en temel prensiplerinden birisidir. Daha yüksek getiri elde etmek isteyen yatırımcıların daha yüksek riske katılmaları gerektiği de, sadece finansçılar için değil hemen herkes için kabul gören bir olgudur. Ancak bu olgu bankalar açısından otoriteler tarafından sınırlandırılmıştır. Bankaların alabileceği risk sınırları yasal düzenlemelere tabidir. Bu durum bankaların kredi portföyleri ve menkul kıymet portföylerini kapsamaktadır. Banka yöneticilerinin bu iki portföydeki aktiflerini çeşitlendirerek riski düşürmeleri beklenen bir durumdur. Bu çeşitlendirme tümevarım şeklinde; her aktif grubunun teknik özellikleri ön planda tutularak önce kendi içlerinde, ardından

da, tümü tek bir portföyün unsurları kabul edilerek yapılmalıdır (Selçuk, Tunay,2014: 100).

Bankacılıkta risk yönetiminin üç tane unsuru vardır. Birincisi alınan risk, ikincisi tahsis edilen sermaye, üçüncüsü beklenen getiridir. Bu üç bileşen arasında simetrik bir ilişki bulunmaktadır. Getiriyi arttırmak için alınan risk büyüyorsa sermaye ihtiyacı da daha olacaktır. Riskin alınmasından önce, ek bir sermaye tahsis edilmesi gereklidir. Bu durum şu aşamaları içerir: üstlenilen risk ve muhtemel kayıplar hesaplanır, hesaplanan kayıplar için kaynak ayrılır ve risk alınır Bu üç bileşen arasında risk daha fazla önem barındırmaktadır çünkü riskin analizi ve ölçümü ne kadar tutarlı olursa, tahsis edilen sermaye miktarı da o kadar tutarlı olacaktır. Bu üç bileşen arasında ki dengenin sağlanması bankacılıktaki modern risk yönetimi kavramının temelidir (Yarız, 2016: 4).

Riskin beklenmeyen finansal sonuçlardaki (getiri, maliyet ya da zarar) değişkenlik olarak tanımlanması, iki temel sonuca neden olmaktadır. Bunlardan ilki, beklenen zarar ya da maliyetlerin kontrol edilmesi ya da azaltılmasının risk yönetimi ile ilgili olmayıp bütçeleme, fiyatlama ve işletme etkinliği faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekliliğidir. İkincisi ise risk alma kavramına uzak duran firmaların bile rasyonel bir şekilde belirli bir düzeyde risk alabilecekleridir. Çünkü riskin doğru olarak ölçümü mümkün oldukça beklenmeyen zarara karşı ne kadar sermaye bulundurulması gerektiği konusunda yol gösterici olmaktadır (Altay, 2015: 3).

Bu açıdan bakıldığında risk yönetimi faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öncelikle riskin sayısal olarak ölçülebilmesi gerekmektedir. Riskin yönetimi ile elde edinmek istenen bilgiler ise temel olarak; olası kayıp tutarın büyüklüğü, iflas etmeden belirli bir tutarda kaybın tolere edilip edilemeyeceği, beklenen getirinin söz konusu riski almak için yeterince büyük olup olmadığı ve beklenen getiriden fedakârlık edilmeden riskin nasıl azaltılabileceğine ilişkin olmaktadır (Marrison, aktaran Altay,2015: 4).

1.6. Risk Yönetimindeki Temel Prensipler

Risk yönetimiyle ilgili olan dört temel prensip tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Bu süreklilik arz eden prensipler tüm faaliyet ve operasyonların öncesinde, esnasında ve sonrasında uygulanmalıdır. Belirtilen bu prensipler şunlardır (Emhan, 2009: 217):

- Gereksiz risk kabul etmeme: Gereksiz alınan bir risk uygun olmayan bir şekilde geri döner. Tüm görev ve günlük işler risk içerir. Dolayısıyla tüm aktivitelerde uygun kontrollerin tesisi gereklidir. Bir görevi başarmak için yapılan seçimlerin arasında en mantıklısı görevin tüm gereklerini yerine getirirken personel ve kaynakları kabul edilebilir en az seviyede riskle karşı karşıya bırakmaktır.
- Risk kararlarını uygun seviyede almak: Risk kararlarını uygun seviyede almak, verilen kararın açık bir şekilde muhasebesini yapmamıza olanak verir. Görevin başarı veya başarısızlığıyla ilgili muhasebesi, risk kararı verme basamağında yer almalıdır. Risk kararını herkes verebilir ancak, uygun olan seviye riski en aza indirmek için kaynakları kullanabilecek, tehlikeyi önleyebilecek ve kontrolleri uygulamaya koyabilecek olan seviyedir. Yöneticiler astlarının ne kadar risk kabul edebileceklerini ve ne zaman kararları bir üst seviyeye bırakacaklarını bilmelerini sağlamalıdır.
- Faydalar maliyetlerden fazla olduğu zaman risk kabul edilmelidir: Tanımlanmış tüm faydalar yine tanımlanmış olan tüm maliyetlerle karşılaştırılmalıdır. Bu işlem birime maksimum kapasiteyi kazandırır. Yüksek riskler bile faydaların toplamının, maliyetlerin toplamından fazla olduğu konusunda kesinlik varsa kabul edilmelidir. Maliyetleri ve faydaları mukayese işlemi yorum gerektirir. Kıyaslama işlemi uygun karar seviyesindeki yetkili tarafından yapılmalıdır.
- Risk yönetimi organizasyonun konsept ve planlama faaliyetlerinin bir parçası haline getirilmelidir: Risk yönetimini başarı ile uygulamak için yöneticiler risk yönetim prensiplerini planlama faaliyetlerine dahil etmek amacıyla zaman ve kaynak ayırmalıdır. Riskler planlama aşamasında daha rahat kontrol edilip yönlendirilebilir. Risk yönetimini mümkün olan en erken zamanda planlamanın

parçası haline getirmek, karar verici merciye risk yönetim prensiplerini uygulamak için en uygun koşulları sağlar. Gelecekteki görevlerin başarısı için geri besleme yapılmalıdır.

1.7. Bankacılıkta Risk Yönetimi

Bankacılık sektörü klasik ticari bankacılık faaliyetlerinin dışına taşarak giderek artan bir düzeyde menkul kıymetleştirme işlemlerinin gerçekleştirilmesi, yatırım ve finansman işlemlerinde yatırım bankacılığının önemini de arttırmıştır. Menkul kıymetleştirme, türev ürünler ve kredi türevleri faaliyetleri bir yandan riskin yönetilmesinde önemli olanaklar sunarken, diğer yandan da spekülasyon işlemleri nedeniyle sistematik riskin artmasına da neden olmuştur. Banka faaliyetlerinin yalnızca mevduat toplama ve kredi vermeye sınırlı kalmayarak para ve sermaye piyasalarında da büyük miktarda işlemler yapılması, hem bankalar ölçeğinde, hem bankacılık sektörü ölçeğinde hem de önemli yansımaları açısından ulusal ekonomi ölçeğinde risk yönetimine dikkat çekmiştir. Uluslararası sermayenin yüksek getiri beklentisi ile tüm dünyaya yayılması, bir ülkede bir ülkede yaşanabilecek finansal krizin diğer ülkelere de ulaşarak küresel çapta etkilerinin doğma ihtimalini arttırmıştırdan dolayı bankacılık sektöründeki istikrar ve kırılganlık çok önemli bir mesele haline gelmiştir. Bu nedenle devletler, bankacılık sektörünü denetleyen ve faaliyetlerini düzenleyen kurullar oluşturmaya başlamışlardır. Artan riskin yarattığı tehlike, tüm dünyadaki bankaların ortak standartlara dayalı çalışmasını sağlamanın önemini gündeme getirmiştir. Bu konuda yapılan düzenlemelerin temel amacı, bankaların üstlendikleri riski karşılayacak kadar sermaye bulundurarak bir finansal başarısızlık olasılığını azaltmaktır. Böylelikle sistemik risklerin ekonominin genelini etkileyebilecek bir kriz olasılığını düşürmek amaçlanmaktadır. Bu yöndeki çabaların bir sonucu olarak Basel süreci ortaya çıkmıştır (Altay,2015: 133).

1.8. Uluslararası Ödemeler Bankası ve Basel Komitesinin Ortaya Çıkış Süreci

Uluslararası ödemeler Bankası Almanya'nın 1. Dünya savaşı tazminatını ödemelerini yönetmek amacıyla 1930 yılında İsviçre'de kurulmuştur. Zamanla bu ödemeler önceliklerini kaybederek yerini Bretton Woods'un işlerliğini sağlama ve

petrol krizi sonrası uluslararası ödemeler sisteminin sağlıklı işleyişi amaçlı çalışmalara bırakmıştır. Günümüzde de bankacılık sektörü için ortak standartlar belirleme, merkez bankaları, bankalar ve finansal kurumlar arasında koordinasyonu sağlama, düzenleme ve denetim stratejilerinin oluşturulması gibi sektör için önemli görevler üstlenmektedir. Dört birimden oluşmaktadır. Bunlar; Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Global Finans Sistem Komitesi, Ödemeler Sistemi Komitesi, Irving Fisher Komitesi ve Piyasalar komitesidir (Yarız, 2016: 51).

1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi, uluslararası borç krizi ve aşırı döviz ticareti nedeniyle baş gösteren banka iflasları sonrasında BIS, uluslar arası bankacılık faaliyetleri ve sınır ötesi sermaye akımlarının düzenlemesine odaklanmış, Basel Komitesi de bu doğrultuda 1974 yılında Federal Almanya'da meydana gelen bankacılık krizi sonrasında gelişmiş 10 ülkenin (G-10) merkez bankası başkanları tarafından İsviçre'nin Basel kentinde kurulmuştur. Komitenin uluslararası düzeyde bir yaptırım gücü ya da denetim rolü bulunmadığı için kararlar öneri niteliğinde alınmaktadır (Ersoy,2011:56). Ancak bu kararlardan uzak hareket eden ülke yönetimleri örtülü (BASEL Kriteri uygulamayan ülkelerin bankalarının karşılaştığı zorluklar; diğer ülkelerden kısa ve uzun vadeli kaynak – borç, sendikasyon kredileri, dış finansmana yönelik yapılandırılmış ürünler) olarak finansal yaptırımlar ile yüzleşmek durumunda kalabilmektedir. 2007 yılında, 100'ün üzerinde ülkede BASEL uygulanmaya başlamıştır. Öte taraftan BASEL Komitesinin aldığı kararlar üye ülkelerde uygulanmaya alınmış olup 2012 yılından itibaren ise BASEL Komitesi tarafından incelenmektedir. Bu kontroller uluslararası bankacılık sisteminin daha stabil hale gelmesini, kamu güveninin artırılmasını ve bankaların mali durumlarının güçlenmesini mümkün kılmaktadır (Gültekin, 2016: 17).

1.8.1. Basel I uzlaşısı

Yetmişlerdeki petrol krizi ve seksenlerdeki bankacılık krizleri ardından sermaye düzenlemesi gerek akademik ve bankacılar tarafından yapılması tavsiye edilen bir konu iken bunun nasıl olacağına dair bir öneri sunulamamaktaydı. Basel Komitesi 1974 yılında kurulmasından itibaren bankaların sermaye yapılarını uygun

bir seviyede bulunması için bir takım standartlar getirmek için çalışmaya başlamıştır. Bu ihtiyaca odaklanan Basel Komitesi 8 yıl süren müzakere ve tartışmalarından sonra 1988 yılının Temmuz ayında Basel I olarak bilinen “The International Convergence of Capital Measurements and Capital Standards”ı yayınlamıştır. Banka aktiflerini risk kategorilerine bölerek, minimum %8 oranında sermaye tutulmasını tavsiye eden ilk ve düzenli uluslararası düzenleme olmuştur (Cangürel,2011:15).

Basel-I’de, bankanın maruz kaldığı kredi riski, bankanın aktiflerinin ve bilanço dışı kalemlerinin farklı risk kollarına ayrılması ve her kola karşılık gelen risk ağırlıkları olan %0, %10, %20, %50 ve %100 katsayılarıyla çarpılması ve suretiyle hesaplanmaktadır. Sadece beş farklı risk ağırlığı kullanılması nedeniyle Basel I’de risk duyarlılığı düşük kalmıştır (Yayla,Kaya,2005,1-3). Makroekonomik riskler, portföy kavramı göz ardı edilmiş, portföy içindeki risklerin netleştirilmesini hesaba katmaması ve elde tutulan varlıkların piyasa değerleri yerine muhasebe değerlerini esas almıştır(Teker, Bolgün, Akçay, 2005: 44). Bu eksiklikler 1996 yılında yayınlanan “ Amendment to Capital Accord to Incorporate Market Risks” isimli doküman ile giderilmeye çalışılmıştır. Sermaye yeterliliği uygulaması, piyasa riskleri de göz önüne alınarak yeniden düzenlenmiştir. Ancak, Basel I içerisinde detaylı olarak açıklanan standartlar esasen G-10 ülkeleri (OECD- Cub Kuralı) olarak da bilinen ve Basel Komitesi üyesi olan gelişmiş ülkelerde faaliyet gösteren bankalar dikkate alınarak düzenlenmiştir. Başka bir deyişle her ne kadar Uzlaş ı ’da bu dokümanın hazırlanma aşamasında G-10 üyesi olmayan ülkelere de gönderildiği belirtilse de, bunun daha çok bu ülkelerin uluslararası faaliyet gösteren bankaları düşünülerek yapıldığı anlaşılmaktadır. Anlaşıldığı üzere Basel I standartları gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve finansal yapısı göz önüne alınmamış, bu ülkelerin yaşadıkları kendilerine özgü riskler, düzenleme ve denetleme sorunlarına çözüm olacak tavsiyeler barındırmamıştır.

Basel I’in merkez bankalarına düzenleme konusunda önemli yetkiler vermesi, ulusal para ve iç borcu en iyi ve güvenilir parametreler olarak değerlendirmesi, mevduat sigortasını riski azaltıcı bir politika olarak görmesi, sermaye gereksinimini hesaplarken en yüksek düzeydeki riski hesaplaması ve

bunların GOÜ' de uygulaması finansal sektörün istikrarı için olumlu uygulamalar arasında değildir. (Cangürel, 2011: 13-16).

Basel 1'e göre sermaye unsurları ve sermaye yeterliliği oranı

Basel 1'e göre sermaye Ana Sermaye(birinci kuşak) ve katkı sermaye (ikinci kuşak) olarak ikiye ayrılmıştır. Sermaye yeterliliği oranı oluşturulurken öz sermaye değil, ana ve katkı sermayenin toplamı alınmıştır.

Çizelge 1.1. Sermayeyi oluşturan kalemler

Ana sermaye	Katkı sermaye	Sermayeye ilişkin Kısıtlamalar
<i>Eklenecek Kalemler</i> Ödenmiş sermayeYedek akçelerKamuya açıklanmış rezervler (dağıtılmamış kârlar) <i>İndirilecek Kalemler</i> Şerefiye	<i>Eklenecek kalemler</i> İhtiyari rezervlerAktifi yeniden değerlendirme yedekleriGenel karşılıklar, genel batık kredi karşılıklarıMelez borç öz sermaye araçlarıSermaye benzeri krediler <i>İndirilecek kalemler</i> Bankacılık ve finans faaliyeti yürüten konsolide olmayan iştiraklere yapılan yatırımlarDiğer banka ve finans kuruluşlarının sermayelerine yapılan yatırımlar	Katkı sermaye ana sermaye kalemlerinin %100'ünden fazla olamaz,Sermaye benzeri Kredi ana sermayenin %50'sinden fazla olamaz,Genel karşılıklar ya da genel batık kredi karşılıkları aktiflerin düşük değerlendirilmesini ya da bilançoda var olan gizli veya açıklanmamış zararları yansıtan tutarları içeriyorsa, bu karşılık ya da rezerv tutarlarının oranı en fazla %25 olabilir.Realize edilmemiş menkul kıymetlerden kaynaklanan örtülü kazançlar şeklindeki yeniden değerlendirme yedekleri %55 ile iskonto edilecektir.

Kaynak: Değirmenci, 2003 aktaran Altay,2015: 139

Sermaye Yeterliliği Oranı: Sermaye / Risk Ağırlıklı Varlıklar >%8(1.2)

1996 düzenlemesi

1980'li yıllara kadar finansal sistem içinde ticari bankalar işlev ve önem bakımından baskın aktörlerdir. bu dönemde yatırımların finansmanında ticari krediler ağırlıklı olarak yer alırken 1990'lardan itibaren bu rolü menkul kıymetleştirme ve sermaye piyasaları vasıtasıyla yatırım bankaları üstlenmeye başlamıştır. Sermaye piyasalarının finansal çevredeki rolünün artması, hem yatırım hemde finansman seçeneklerinin zenginleşmesine neden olmuştur. Ayrıca bu dönemlerde meydana gelen finansal krizler ve piyasalarda meydana gelen ani

fiyat değişikliklerinin çok tehlikeli olabileceğini göstermiştir. Bu nedenle bankalar, ağırlıklı olarak kredi riski üzerinde yoğunlaşan ve çok temel çerçeveye riskleri ele alan 1988 yılı düzenlemesinin yetersiz olduğu düşüncesine kapılarak risk düzeylerinin ölçümü ve yönetimi için daha karmaşık ve daha gelişmiş yöntemleri içsel olarak kullanmaya başlamışlardır. Sermaye piyasalarına yapılan yatırımların payının giderek artması da bankaların risk yönetimi çerçevesinde piyasa riskinin de ele alınmasını gerekli kılmıştır (Altay, 2015: 138; Şişman, 2011: 24). Bu nedenle 1993 yılında, piyasa riski hesaplamaya katılmış, 1995 yılında, bankalara piyasa riskine dayalı sermaye yükümlülüklerini hesaplamada kendi içsel modellerini kullanmalarına olanak sağlayan taslak raporu yayınlamıştır. Ancak 1996 yılında yapılan değişiklikler daha çok sermaye tanımına yönelik olmuştur. Daha öncesinde ana sermaye ve katkı sermayeden oluşurken üçüncü kuşak sermaye adında yeni bir kalem sermaye tabanına dâhil edilmiştir. Buna göre bankalar piyasa risklerinin ölçümünde ve buna bağlı olarak sermaye yükümlülüklerinin hesaplanmasında Komite tarafından daha önce 1993 yılında önerilen standart yöntemi kullanabilecekleri gibi, ülkedeki resmi gözetim ve denetim kurumundan izin alınması koşuluyla, kendi içsel modellerini kullanabileceklerdir (Ayan, 2007: 34-35).

Sermaye yeterlilik oranı formülü ise, piyasa riskini de kapsayacak biçimde şu hale gelmiştir.

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{(\text{Kredi Riski Ağırlıklı Varlıklar} + \text{Piyasa Riski Ağırlıklı Varlıklar})} \quad (1.3)$$

1.8.2. Basel II uzlaşısı

2004 yılında “ Uluslararası Sermaye Yeterliliği Ölçümlerinin ve standartlarının Uyumlaştırılması: Gözden Geçirilmiş Çerçeve” olarak adlandırılan, kısaca Basel II uzlaşısı olarak bilinen döküman, Basel I uzlaşısındaki eksiklikleri gidermek amacıyla yayımlanmıştır. Dökümanın temel amacı finansal istikrarı geliştirmek amacıyla, daha sağlam bir sermaye yeterliliği düzenlemesi ve risk

yönetiminin daha geliştirilmesi (sadece beklenen değil beklenmeyen riskler içinde karşılık ayrılması), denetim ve piyasa disiplininin oluşturulmasıdır (Basel bankacılık denetim komitesi, 2004: 5-6). Basel- II uzlaşısı 3 yapısal bloktan oluşur.

Birinci yapısal blok (Asgari sermaye yeterliliği)

Birinci Yapısal Bloкта (Pillar-I), bankaların asgari sermaye tutarlarını nasıl belirleneceği açıklanmıştır. Daha önce değinildiği, gibi asgari %8'lik sermaye oranının aynı olmasına rağmen, bu oranın paydasını oluşturan risk ağırlıklarına (kredi riski ve piyasa riski) operasyonel risk eklenmiştir. Piyasa riski oranının belirlenmesinde Basel-I'de olduğu gibi standart yaklaşım ve riske maruz değer yaklaşımı (VaR) kullanılmıştır. Kredi riski hesaplanmasında OECD "klüp kuralı" terk edilmiştir. Kredi riski azaltma teknikleri olarak sınıflandırılan teminatlar, bilanço içi netleşme anlaşmaları ile garantiler ve kredi türevleri, gibi yöntemler kullanılarak, ayrılması gereken sermaye tutarının azaltımına izin verilmiştir. Kredi riskinin ölçümünde farklı yöntemler de geliştirilmiştir. Bu yöntemler basit, orta ve gelişmiş düzeylere ayrılmaktadır. Bunlar; Standart Yaklaşım (*Standardised Approach-SA*), Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (*Simplified Standardised Approach-SSA*), Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (*Foundation Internal Ratings Based- IRB*), İleri Düzey İçsel Derecelendirme Yaklaşımıdır (*Advanced IRB*). Operasyonel riskin hesaplanmasında ise önerilen risk ölçüm yöntemleri, Temel Gösterge Yaklaşımı (BIA), Standart Yaklaşım ve Alternatif Standart Yaklaşım (ASA) (Yayla, Kaya, 2005: 5-6).

Basel-II'ye göre sermaye yeterliliği oranı aşağıda gösterildiği gibidir.

$$SYO = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{(\text{Kredi Riski Ağırlıklı Varlıklar} + \text{Piyasa Riski Ağırlıklı Varlıklar} + \text{Operasyonel Riskli Ağırlıklı Varlıklar})}$$

(1.4)

İkinci yapısal blok (Sermaye yeterliliğinin denetimi)

Basel düzenlemeleri çerçevesinde denetim otoritesinin en önemli görevlerinden biri, sermaye yeterliliği sürecinin gözden geçirilmesi ve denetlenmesiyle bankaların sahip oldukları sermaye düzeylerinin, maruz kaldıkları risk ile uyumluluğu takip edilmekte ve eğer bu noktada yetersizlik algılanırsa müdahale edilmesidir. Denetim otoritesi bankanın aldığı riski, asgari sermaye yeterlilik oranı olan %8'lik sermaye tutarının karşılayamayacağını düşünürse bu oranı yükseltebilmek hakkına sahiptir (Altay,2015,143). Bu müdahale piyasadaki genel duruma bağlı olabileceği gibi, deneyimsiz ve yetersiz üst yönetim, iç kontrol ve denetim sisteminde zafiyetler ve risk yönetiminde ki başarısızlıklar gibi bankaya özel koşullarda olabilir. Uzlaşıda, uluslararası faaliyetleri daha yoğun olan bankaların sermaye yeterliliklerini hesaplayabilmeleri, bu amaçla yöntemler geliştirebilmeleri, stres testlerini uygulayabilmeleri ve gerekli tedbirleri almaları önerilmektedir. Basel Komitesi'nin birinci yapısal blok ile ikinci yapısal blok arasında uyumunun sağlanması için belirlediği dört kural şunlardır (Yarız, 2012: 63):

- Bankalar, risk profillerine ve stratejilerine uygun sermaye yeterliliklerini değerlendirebilecekleri bir sürece, sermaye düzeyinin korunmasına yönelik stratejilere, bunu sürdürecektir yönetim kalitesine ve risk yönetim sistemine sahip olmalıdır.
- Bankacılık otoritesi, bankaların sermaye yeterlilik değerlendirmeleri ve stratejilerinin yanında sermaye oranlarına olan uyumlarını değerlendirmeli, ihtiyaç duyduğunda gerekli tedbirleri almalıdır.
- Bankacılık otoritesi, asgari sermaye yeterliliği oranının tutturulmasının yanında gerekli olduğunda bankalarda asgari oranın da üzerinde sermaye bulundurulmasını talep edebilmeli ve bunu sağlayacak güce sahip olmalıdır.
- Bankacılık otoritesi, banka sermayesinin belirlenen asgari yükümlülüğünün altına düşmemesi için bankanın kendi risk karakteristiğine uygun tedbirlerin alınmasını sağlamalıdır.

Üçüncü yapısal blok (Piyasa disiplini)

Piyasa disiplinin sağlanması, bankaların sahip oldukları risk ve sermaye düzeylerine ilişkin bilgilerin detaylı bir şekilde kamuya duyurulması ile mümkün olmaktadır. Bankaların sermaye düzeylerinin, olası zararlar için ayırdıkları karşılıkların ve riskli pozisyonların dönemsel olarak kamuya açıklanması devletin, müşterilerin, diğer finansal kurumların ve yatırımcıların bankaları doğru bir şekilde değerlendirebilmeleri açısından önemlidir. Açıklama, bir yandan bankanın karşısındaki ilgili tarafları bilgilendirerek banka ile ilgili olarak alacakları kararların daha sağlıklı olmasına yardımcı olurken, diğer yandan da sağlanan bu disiplin ve şeffaflık nedeniyle bankaların aşırı risklerden kaçınmaları konusunda içsel bir disipline sahip olmalarının sağlanmasını amaçlamaktadır. Finans endüstrisinde artan ürün çeşitliliğinin getirdiği yeni riskler ve faaliyet alanlarının uluslararası ölçeklere taşınması piyasa disiplinin ve kamuyu aydınlatmanın önemini artırmaktadır (Altay ,2015: 144).

1.8.3. Basel I uzlaşısı ve Basel II uzlaşısının farklılıklar

Basel-II Uzlaşısı, Basel-I Uzlaşısına göre bir takım değişimlere sahip olmasına rağmen, Basel Temel İlkeleri'nden tamamen farklı değildir. Bankanın risklere karşı elinde bulundurması gereken asgari sermaye tutarına ilişkin bölümü olan Birinci yapısal blokta yer alan hususların bir kısmının Temel İlkelerle kesişimi bulunurken, genel olarak nicel değerlendirmenin yapılmasına ve riske daha duyarlı asgari sermaye şartlarının ortaya konulmasına ilişkindir. İkinci yapısal blok, niteleyici değerlendirmenin yer aldığı “güçlendirilmiş” denetim otoritesinin incelemesi sürecidir. Son blok ise kamuya artan oranda açıklama yapma yoluyla piyasa disiplininin sağlanmasına ilişkin bölümdür (Yayla, Kaya, 2005: 5-6). Bununla birlikte BDDK 2005 yılında konuyla ilişkin hazırladığı bir dökümanda iki uzlaşma arasındaki farklılıkları şöyle sıralamıştır:

- Basel II Uzlaşısında, kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmamasına göre düzenlenmesi prensibine dayanan “küp kuralı (club rule)” kaldırılmaktadır.

- Basel-II Uzlaşısında kredi riski, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. Basel-II Uzlaşısında yer alan bazı yöntemler bağımsız derecelendirme şirketleri (örneğin Standard&Poors, Fitch, Moodys, vb.) tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanırken, bazı ileri yöntemlerde bankacılık denetim otoritesi iznine tabi olmak üzere bankaların kendi değerlendirmelerine dayanarak verdikleri derecelendirme notları dikkate alınmaktadır.
- Basel-II'de kredi ve piyasa riskine ilaveten operasyonel risk sermaye yükümlülüğü de eklenmiştir. Basel-II'de operasyonel risk, yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar ya da sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmakta (örneğin zimmet, deprem, bilgi işlem arızası sonucu ortaya çıkan zararlar) ve bankalardan bu riskleri için de sermaye bulundurmaları istenmektedir.
- Basel-II içerisinde bankaların sermaye yeterliliklerini kendilerinin değerlendirmesi istenmekte ve hem sermaye yeterliliği hem de bankanın kendisini değerlendirme sürecinin bankacılık denetim otoritesi tarafından denetlenmesi ve değerlendirilmesi istenmektedir.
- Basel-II kapsamında sermaye yeterliliğine ilişkin olarak Basel-II'ye özgü detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir. Bu husus Basel-I'de yer almamaktadır.

1.8.4. Basel-III uzlaşısı

Basel-II uzlaşısının 2008 de medyana gelen küresel kriz ile eksik yönlerinin olduğu ortaya çıktı. Basel -II Uzlaşısında düşük ağırlıklı risk grubunda gösterilen ikamet amaçlı konut kredileri bu krizin nedenini oluşturmaktaydı. ABD'de ki ikamet amaçlı konut kredisi sistemi, 10 trilyon Dolarlık bir büyüklüğüyle Dünya'nın en büyük türev piyasasını oluşturmaktaydı. ABD'de para hacminin yüksek olması nedeniyle bazı finansal kuruluşlar kredibilitesi düşük şahıslara kredi vererek, piyasada ki yüksek riskli kredi tutarlarının 1,5 Trilyon Dolar'a yükselmesine sebep oldular. Bu süreçte ABD Merkez Bankası olan FED'in faiz oranlarını arttırmasıyla, düşük gelirli insanlar kredilerini ödeyemez hale geldiler. Bu durum daha sonralarda dünya çapında bir likidite krizine dönüştü (Azizov, 2009: 433). Bu kriz sonucu

Basel-II uzlaşısının eksikliklerini tamamlamak için Basel -III uzlaşısı 12 Eylül 2010 tarihinde yayımlanmıştır. Bankacılık sisteminin mikro bazlı düzenlemelerle bireysel, makro bazlı düzenlemelerle neden kaynaklanırsa kaynaklansın finansal ve ekonomik şoklara karşı dayanıklılığını arttırmak için bankalardaki risk yönetimi ve kurumsal yönetim sistemlerini geliştirmek ve bankaların kamuya bilgi verme özelliğinin ve şeffaflığının artırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu hedeflerin gerçekleşmesi için şu öneriler getirilmiştir (Cangürel, Güngör, Sevinç, Kaygı, Atalay, 2010:1):

- Daha Nitelikli Sermaye Oluşturulması: Gerçekleştirilen düzenlemelerle ana sermaye ya da çekirdek sermaye (common equity) bünyesinde en kaliteli sermaye kalemlerinin kalması sağlanmış, diğer bazı sermaye kalemleri ise ana sermaye hesaplamasında indirim kalemi olarak dikkate alınmıştır.
- Niceliği Artırılmış Sermaye: Çekirdek Sermaye Oranı, Tier 1 oranı ve Toplam Yasal Sermaye oranı artırılmıştır. Bu kapsamda çekirdek sermaye oranı %7'ye; Tier 1 %8,5'e kademeli olarak yükseltilecektir. Ancak birinci kuşak sermaye oranının % 8,5'lik seviyesi bir asgari seviye olmaktan ziyade bazı konularda bankaların rahat hareket etmeleri için gerekli düzey olarak tespit edilmiştir.
- Sermaye Tamponu Oluşturulması: Ekonomik çevrimlerin pozisyonuna göre tutulması gereken sermaye düzeyi %0-%2,5 arasında ilaveye tabi tutulabilecektir.
- Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı: Belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamı ile ana sermaye arasında risk bazlı olmayan bir asgari oranın tesis edilmesi planlanmaktadır. Öngörülen kaldıraç oranı %36 olup, kademeli bir geçiş hedeflenmektedir.
- Likidite Düzenlemeleri: Asgari seviyeleri %100 olacak şekilde Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı isimli iki adet oranın düzenlemelere dâhil edilmesi planlanmaktadır. 2018'e kadar süren geniş bir uyum süreci hedeflenmektedir.
- Karşı Taraf Kredi Riskinin ve Alım Satım Hesaplarına ilişkin sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında hali hazırda devam eden değişiklik çalışmaları

bulunmaktadır. Ancak Basel III olarak tabir edilen yeni düzenleme taslaklarının odak noktasını daha ziyade yasal sermayeye ilişkin çalışmalar oluşturmaktadır.

2.KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

2.1. Kredinin Tanımı

Kredi kelimesi tanım itibariyle “güven ve saygınlık” anlamına denk gelmektedir. Bankacılık açısından, bir bankadan, gerçek ya da tüzel kişiler tarafından talep edilen nakit veya nakit dışı kullanım hakkının, bankanın yasal düzenlemeler ile kendi iç kuralları ve kaynakları yönünden yapacağı değerlendirme süreci sonucunda, belirli limitler dâhilinde teminat karşılığı ya da teminatsız şekilde kullandırımıdır (Vurucu, Arı, 2017: 21). Bir banka kredi kullandırdığı zaman, kendisine ait olmayan bir hakkı kendi hakkı gibi kullanmaktadır. Bunu bir sözleşmeye dayandırarak yapar ve karşılığında edimin yerine getirilmesini talep eder. Banka bu işlemi bir getiri karşılığında yapar. Ayrıca daha önce belirtildiği gibi Kredi kavramı sadece nakdi olarak anlaşılmalıdır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 48. Maddesi kredi kavramının kapsamını şöyle belirlemiştir (Ulusoy, 2014: 316):

“MADDE 48. — Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır.

Birinci fıkrada belirtilenlere ilâve olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kâr ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar da bu Kanun uygulamasında kredi sayılır.”

2.1.1. Kredinin unsurları

Kredi olayının meydana gelmesi için belirli unsurların var olması gerekir. Bir banka kredi verdiğinde *Alacaklı*, kredi talebi sonucu krediyi alan gerçek ya da tüzel kişi *Borçlu* olur. Alacaklı tarafından devredilen satın alma gücü ya da borçlu tarafından verilen geri ödeme garantisi *Kefalet* olarak adlandırılır. Kredinin alınması ve geri ödenmesi olayında geçen süreye ‘vade’ denir. Vadesiz olan bir

işlem kredi olarak adlandırılmaz. Bu işlem sonucunda Banka faiz, komisyon ve benzeri gelirler elde eder. Bu durum da kredinin *Gelir* unsurudur (Şakar, 2015: 3).

Kredinin geri ödenmemesi ya da ödenememesi ihtimali kredinin *Risk* unsurunu oluşturur. Ancak borçlu ve alacaklı kredi olayının gerçekleşmesi herşeyden önce güven unsuruna bağlıdır. Anlaşılacağı üzere hem alacaklı olan bankanın krediyi alan borçlu açısından karşılıklı güven ve itibara dayalı olarak bu süreç gerçekleşir (Ulusoy,2014: 317). Risk ve güven unsurları *Teminat* unsurunun boyutunu belirler. Anlaşılacağı gibi kredi sürecinde borçlu ve alacaklı arasında güven unsuru yüksekse, teminat alınmayabilir ya da düşük tutarda alınır. Risk unsurunun yüksek olması alınacak teminatın da yüksek olmasına sebep olur.

2.1.2.Kredilerin sınıflandırılması

Bir banka tarafından kredi tahsisi yapıldığı zaman, kredi sorunsuz bir şekilde geri ödenebilir, kredinin tamamı ya da bir kısmının ödenmemesi durumunda banka krediyi yapılandırarak ödenebilir hale getirebilir ya da kredinin geri ödenmemesi durumunda yasal takip başlatabilir. Son iki durumda tahsis edilen kredi "Takipteki Kredi" ya da "Donuk Alacak" olarak adlandırılır. Bankacılık denetleme ve düzenleme kurumu kredileri 5411 Sayılı Bankacılık Kanununun 4. maddesine göre kredileri şöyle sınıflandırır:

Çizelge 2.1. Kredilerin sınıflandırılması

Birinci Grup- Standart Nitelikli Krediler	1) Kredilendirilebilir nitelikte finansman yapısına sahip gerçek ve tüzel kişilere kullandırılan, 2) Anapara ve faiz ödemeleri, borçlusunun ödeme gücüne ve nakit akımına göre yapılandırılan, 3) Ödemeleri süresinde yapılan veya otuz günden fazla gecikmeyen, gelecekte de geri ödeme sorunları beklenmeyen, teminatlara başvurulmaksızın tamamen tahsil edilebilecek nitelikte olan, 4) Borçlusunun kredi değerliliğinde zayıflama tespit edilmemiş olan ve 5) TFRS 9'a göre on iki aylık beklenen kredi zarar karşılığı uygulamasına tabi olan, krediler sınıflandırılır.
İkinci Grup-Yakın İzlemedeki Krediler:	1) Kredilendirilebilir nitelikte finansman yapısına sahip gerçek ve tüzel kişilere kullandırılmış olan, ancak, makroekonomik şartlardaki veya borçlunun faaliyet gösterdiği sektörlerdeki veya bunlardan bağımsız olarak borçluya ilişkin olumsuz gelişmeler nedeniyle borçlusunun ödeme gücünde veya nakit akımında olumsuz gelişmeler gözlenen ya da bunun gerçekleşeceği tahmin edilen veya 2) Kredinin kullandırıldığı esnada borçlunun önemli ölçüde finansal risk taşıması gibindenlerle yakından izlenmesi gereken veya 3) Anapara ve/veya faiz ödemelerinin kredi sözleşmesinde yer alan şartlara uygun olarak yapılmasında sorunlar doğması muhtemel olan ve bu sorunların giderilmemesi durumunda teminatlara başvurulmaksızın borcun tümüyle tahsil edilememesi riski bulunan veya 4) Borçlusunun kredi değerliliği kredinin verildiği güne göre zayıflamamış olmakla birlikte düzensiz ve kontrolü güç bir nakit akımı yapısına sahip olması nedeniyle zayıflama ihtimali olan veya 5) Kredi değerliliğinin zayıflaması olarak yorumlanamayacak nedenlerle anapara ve/veya faiz ödemelerinin tahsili, vadelerinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren otuz günden fazla geciken ancak doksan günü geçmeyen veya 6) TFRS 9 kapsamında borçlusunun kredi riskinde önemli derecede artış olan veya 7) Geri ödemesi tamamen teminata bağlı olan kredilerde teminatın net gerçekleşebilir değeri alacak tutarının altına düşen veya 8) Birinci Grupta veya İkinci Grupta izlenirken yeniden yapılandırmaya konu edilen ve donuk alacak olarak sınıflandırma koşullarını taşımayan veya 9) Donuk alacak gruplarında izlenirken yeniden yapılandırmaya konu edilen ve 7 nci maddede belirtilen koşulların gerçekleşmesini müteakiben canlı alacak olarak sınıflandırılan,
Üçüncü Grup-Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler	1) Borçlusunun kredi değerliliği bozulmuş olan veya 2) Teminatların net gerçekleşebilir değerinin veya borçlunun özkaynaklarının borcun vadesinde ödenmesini karşılamada yetersiz bulunması nedeniyle teminata başvurulmaksızın tamamının tahsil imkânı sınırlı olan ve gözlenen sorunların düzeltilmemesi durumunda zarara yol açması muhtemel olan veya 3) Anaparanın ve/veya faizin tahsili, vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksandan fazla geciken ancak yüz seksen günü geçmeyen veya 4) Makroekonomik şartlardaki veya borçlunun faaliyet gösterdiği sektörlerdeki veya bunlardan bağımsız olarak borçluya ilişkin olumsuz gelişmeler nedeniyle işletme sermayesi finansmanında veya ilave likidite yaratmada sıkıntılar yaşanması gibi nedenlerle anaparanın ve/veya faizin bankaca tahsilinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksandan fazla gecikeceğine kanaat getirilen veya 5) Yeniden yapılandırılarak canlı alacak olarak sınıflandırılan ve bir yıllık izleme süresi içerisinde anapara ve/veya faiz ödemesi otuz günden fazla geciken veya bu izleme süresi içinde bir kez daha yeniden yapılandırmaya tabi tutulan, krediler ve diğer alacaklar sınıflandırılır.
Dördüncü Grup-Tahsili Şüpheli Krediler	1) Anaparanın ve/veya faizin tamamının kredi sözleşmesinde yer alan hususlar çerçevesinde teminata başvurulmaksızın tahsilinin sağlanamayacağı muhtemel olan veya 2) Borçlusunun kredi değerliliği ciddi şekilde bozulmuş olan, ancak birleşme, yeni finansman bulma imkânı veya sermaye artırım gibi olanakların borçlunun kredi değerliliğine ve kredinin tahsil kabiliyetine yapması beklenen katkı nedeniyle henüz tam anlamıyla zarar niteliği taşımadığı düşünülen veya 3) Anapara ve/veya faizin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilinin gecikmesi yüz seksen günü geçen, ancak bir yılı geçmeyen veya 4) Makroekonomik şartlardaki veya borçlunun faaliyet gösterdiği sektördeki veya bunlardan bağımsız olarak borçluya ilişkin olumsuz gelişmeler nedeniyle anapara ve/veya faizin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilindeki gecikmenin yüz seksen günü geçmesi beklenen, krediler sınıflandırılır.
Beşinci Grup-Zarar Niteliğindeki Krediler	1) Borçlusunun kredi değerliliğinin tümüyle ortadan kalkmış olması nedeniyle tahsil beklentisi bulunmayan veya toplam alacak tutarının ancak ihmal edilebilir bir kısmının tahsil edilmesi beklenen veya 2) Üçüncü ve Dördüncü Gruplarda belirtilen özellikleri taşımakla birlikte, vadesi gelen ve ödenmesi gereken alacak tutarlarının tamamının bir yılı aşacak bir sürede tahsilinin sağlanamayacağı muhtemel olan veya 3) Anaparanın ve/veya faizin ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsili bir yıldan fazla gecikmiş olan, krediler sınıflandırılır.

Çizelge 2.1'nin devamı

Donuk alacaklar MADDE 5	(1) Bu Yönetmelik uygulamasında; a) 4 üncü madde kapsamında Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Grupta sınıflandırılan veya b) 23/10/2015 tarihli ve 29511 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kredi Riskine Esas Tutarın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar ile Hesaplanmasına İlişkin Teblig uyarınca borçlusunun temerrüt ettiği kabul edilen veya c) TFRS 9’a göre borçlusunun temerrüdü dolayısıyla ömür boyu beklenen kredi zarar karşılığı uygulamasına tabi olan, krediler donuk alacak olarak kabul edilir. (2) Finansal garantiler, alacaklının tazmin talebi riskinin ortaya çıkması veya finansal garantiye esas teşkil eden borçlusunun alacaklıya olan yükümlülüğünün birinci fıkradaki koşulları taşıması durumunda nominal tutarları üzerinden donuk alacak olarak sınıflandırılır. (3) Borçlu cari hesap şeklinde kullanılan ve herhangi bir vade kaydı bulunmayan nakdi krediler; a) Borçlu cari hesaba ilişkin dönem faizleri ile diğer alacakların vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden daha fazla sürede ödenmeyerek anaparaya ilave edilmesi veya b) Borcun, hesabın kesilmesini izleyen doksan günden fazla sürede ödenmemesi veya c) Kredi borçlusuna bir başka kredi açılarak tahsili gecikmiş olan anaparanın ve/veya faizlerin yeniden finanse edilmesi veya ç) Hesap limitinin doksan günden daha fazla kesintisiz olarak aşılması durumunda donuk alacak olarak kabul edilir. (4) Birinci, ikinci ve üçüncü fıkralar uyarınca donuk alacak olarak kabul edilen krediler ilgili donuk alacak gruplarında sınıflandırılır. (5) Borçlusunun aynı banka tarafından verilmiş birden çok kredisinin mevcut bulunması ve bu kredilerden herhangi birinin yapılan sınıflandırma gereği donuk alacak olarak kabul edilmesi durumunda, söz konusu borçlusunun bankadan kullanmış olduğu tüm kredileri donuk alacak olarak aynı grupta sınıflandırılır. Ancak, tüketici kredileri borçlu yerine kredi bazında değerlendirilebilir ve birden fazla tüketici kredisi kullanılmış olan bir borçlusunun bu kredilerinden birinin donuk alacak olarak sınıflandırılması halinde, diğer tüketici kredileri bankaca Birinci Grup haricindeki gruplar altında sınıflandırılabilir. (6) Borçlusunun kredilerinin donuk alacak olarak sınıflandırılması halinde, borçlusunun dâhil olduğu risk grubu içerisinde yer alan diğer borçluların kredi değerliliği de sınıflandırma tarihinde ayrıca değerlendirilir ve 4 üncü maddede belirtilen koşulların taşınması halinde bunların kredileri de donuk alacak olarak sınıflandırılır

Çizelge 2.1'nin devamı

Yeniden sınıflandırma MADDE 6	(1) Bankalar, azami üç aylık bilanço dönemleri itibarıyla olmak üzere veya bu süreye bağlı kalmaksızın makroekonomik şartlarda veya borçlunun faaliyet gösterdiği sektörlerde veya bunlardan bağımsız olarak borçluya ilişkin koşullarda bankaya olan yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde risk doğuran herhangi bir gelişme ortaya çıktığında, kredi verilmesi aşamasında yaptıkları kredi ve risk analizinden bağımsız şekilde, kredileri 4 üncü maddede belirtilen hususlar bakımından inceleyerek kredilerinin yeniden sınıflandırılıp sınıflandırılmayacağını değerlendirirler. (2) Üçüncü fıkrada belirtilen donuk alacağın canlı olarak sınıflandırılmasına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, donuk ve canlı alacakların alt grupları arasında daha yüksek kredi değerliliğini gösteren gruplarda yeniden sınıflandırılması için 4 üncü maddede ilgili grup için belirtilen koşulların taşınması zorunludur. (3) Donuk alacakların canlı alacak olarak yeniden sınıflandırılması için aşağıdaki koşulların tamamının sağlanmış olması zorunludur: a) Kredinin donuk alacak grubunda sınıflandırılmasına neden olan gecikmiş ödemelerin tamamının teminatlara başvurulmaksızın tahsil edilmiş olması. b) Yeniden sınıflandırma tarihi itibarıyla ödemesi gecikmiş herhangi bir alacağın bulunmaması ve (a) bendinde belirtilen ödemeler hariç olmak üzere, bu tarihten önceki son iki ödemenin vadesinde ve eksiksiz yapılmış olması. c) 4 üncü maddede belirtilen Birinci veya İkinci Grupta sınıflandırma koşullarının sağlanmış olması. (4) Kısmen aktiften silinen veya teminatı bankaca kredi borcuna karşılık olarak edinilen veya aynı olarak ödeme yapılan krediler canlı alacak olarak sınıflandırılmaz.

Çizelge 2.1'in devamı

Yeniden yapılandırma MADDE 7	(1) <i>Canlı veya donuk alacaklar için uygulanabilen yeniden yapılandırma, kredi borçlusunun ödemelerinde karşılaştığı veya karşılaşması muhtemel olan finansal güçlükler nedeniyle borçluya tanınan ve geri ödeme sıkıntısı çekmeyen bir borçluya tanınmayacak olan imtiyazları ifade eder. Borçluya sağlanan imtiyazlar, finansal güçlük nedeniyle yükümlülüklerini yerine getiremeyen ya da getiremeyecek olan borçlu lehine;</i> a) <i>Kredi sözleşmesi koşullarının değiştirilmesi veya</i> b) <i>Kredinin kısmen veya tamamen yeniden finanse edilmesidir.</i> (2) <i>Aşağıdaki durumlarda, borçluya imtiyaz tanındığı kabul edilir:</i> a) <i>Yeniden yapılandırma öncesi ve sonrası sözleşme koşulları arasında finansal güçlük yaşayan veya yaşamaması muhtemel olan borçlu lehine farklılıklar bulunması.</i> b) <i>Yeniden yapılandırma kapsamında yapılan yeni sözleşmede, yeniden yapılandırma tarihinde benzer risk profiline sahip diğer borçlulara sağlananlardan daha avantajlı koşulların yer alması.</i> (3) <i>Kredi sözleşmesinde yer alan ve finansal güçlük yaşayan borçluya imtiyaz tanınmasını sağlayan hükümlerin uygulanması da yeniden yapılandırma olarak kabul edilir.</i> (4) <i>Aşağıdaki durumların varlığı halinde, aksi ispatlanana kadar, kredinin yeniden yapılandırıldığı kabul edilir:</i> a) <i>Kredi donuk alacak olarak izlenmemekle birlikte, yeniden yapılandırma öncesindeki üç aylık dönemde kredinin anapara ve/veya faizinin tamamen veya kısmen ödenmesinde otuz günü aşan gecikme olması veya yeniden yapılandırmanın gerçekleşmemesi durumunda ödemelerin tamamında veya bir kısmında otuz günün üzerinde gecikme olmasının muhtemel olması.</i> b) <i>Banka tarafından yeni bir kredi kullandırılmasıyla eş anlı veya yakın zamanlı olarak, borçlunun yeni kullandırılan bir krediyi yeniden finansman öncesindeki üç aylık dönemde anapara ve/veya faiz ödemesi otuz güne kadar gecikmiş başka bir kredisini ödemek için kullanması.</i> c) <i>Anapara ve/veya faiz ödemeleri otuz güne kadar gecikmiş veya sözleşme hükmünün uygulanmaması halinde ödemelerinde otuz güne kadar gecikme olması muhtemel olan borçlu bakımından, kredi sözleşmesinde yer alan ve borçluya imtiyaz tanınmasını sağlayan bir hükmün uygulanması.</i>

Çizelge 2.1'in devamı

(5) Aşağıdaki koşulların tümünün sağlanması halinde, yeniden yapılandırılmış bir donuk alacak İkinci Grup altında yeniden yapılandırılmış bir alacak olarak sınıflandırılır: a) Borçlunun finansal durumunun değerlendirilmesi sonucunda donuk alacak olarak sınıflandırma koşullarının ortadan kalktığıın tespit edilmesi.   b) Yeniden yapılandırma sonrasında en az bir yıl süreyle donuk alacak olarak izlenmesi.   c) Yeniden yapılandırma sonrasında İkinci Gruba alındığı tarih itibarıyla anapara ve/veya faiz ödemelerinde herhangi bir gecikme olmaması ve gelecekteki ödemelerin zamanında yapılmasına dair herhangi bir şüphe bulunmaması.   ç) Yeniden yapılandırmaya konu edilen krediye ilişkin gecikmiş ödemelerin ve/veya aktiften silinmiş anapara tutarlarının tahsil edilmiş olması.   (6) Beşinci fıkrada belirtilen koşulların gerçekleşmesi sebebiyle İkinci Grup altında yeniden yapılandırılmış alacak olarak sınıflandırılan ve canlı olmakla birlikte İkinci Grup altında yeniden yapılandırılmış alacak olarak sınıflandırılan krediler aşağıdaki koşulların tümünün sağlanması halinde yeniden yapılandırma kapsamından çıkarılır: a) Sınıflandırma tarihinden itibaren en az bir yıl süreyle İkinci Grup altında yeniden yapılandırılmış alacak olarak izlenmiş olması.   b) Bir yıllık izleme süresinde kalan anapara ve faiz ödemelerinin en az yüzde onunun (%10) ödenmiş olması.   c) İzleme süresi içinde, borçluya kullanılan herhangi bir kredinin anapara ve/veya faiz ödemelerinde otuz günden fazla gecikme olmaması.   ç) Yeniden yapılandırmaya neden olan finansal güçlüğü ortadan kalkmış olması.   (7) Kanunun 49 uncu maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan bankanın dâhil olduğu risk grubundaki gerçek ve tüzel kişilere kullanılan krediler, bu maddede belirtilen esaslar dâhilinde yeniden finansman sağlanmaması kaydıyla yeniden yapılandırılabilir.

2.2.Kredi Riski

Kredi riski, kısaca bankaca verilen kredinin yükümlülüğünün ya zamanında, ya da hiç yerine getirilmeme olasılığı olarak adlandırılabilir. Kredi sağlamak bankacılığın en temel faaliyetlerinden olması açısından, bankaların kredi riskine maruz kalması sık görünen bir olaydır. Bu nedenle banka yönetimi verdikleri krediler sonucunda maruz kalabilecekleri riskleri hesaplayarak kâr marjlarını maksimum seviyede tutmak isterler.

Kredinin geri ödenmemesi yani temerrüde düşmesi şu olaylar sonucunda meydana gelebilir(Chacko, Sjöman, Motohashi, Vincent,2006:7):

- Bir firmanın ya da organizasyonun borçlarını ödeyememesi sonucunda iflas etmesi ya da tasfiye edilmesi,
- Kredi derecelendirme notunun düşmesinin önemi, Standart &Poors, Fitch. gibi kredi derecelendirme şirketleri tarafından kredi notunun düşürülmesi,
- Ödeme tarihinin geçirilmesi ve alacaklı tarafın hatırlatmasına rağmen ödemenin yapılmaması,
- Firma birleşmesi olayı sonrasında, birleşmiş firmaların mali olarak, orijinal hallerinden daha zayıf hale gelmesi.
- Hükümet tarafından alınan önlemler ve piyasa aksaklıkları, varlıklara el konulması ve savaş etkileri

Verilen bir kredinin geri ödenmemesi, vadesinin geçmesi, kredi borçlusunun krediyi ödeyemeyecek duruma gelmesi nedeniyle kredinin yeniden yapılandırılması gibi olaylar bankaların nakit akışlarının bozulmasına sebep olur. Bu nedenle bankalar kredi verirken öncelikle maruz kalabilecekleri riskleri hesaplarlar ve risklerini azaltmak için riskten korunma yöntemleri uygularlar. Ülkemizde 5411 sayılı Bankacılık kanununda riskten korunmaya yönelik uygulamalar içerir. Kanuna göre bankalar, kredi talebi olduğunda, bu talep karşılandığı takdirde maruz kalınabilecek riskleri hesaplamalı, kredi talep eden tarafın mali gücünü analiz etmeli ve kredi talebi gerçekleştirildiği takdirde ödeme süresi boyunca borçlunun mali gücünü izlemelidir. Borçlunu sürekli takip edilmesi

kredi riskini yönetmenin temel yöntemi olarak kabul edilir. Bununla birlikte başka kredi riskinden korunma yöntemleri vardır. Bu yöntemlere ilişkin tebliğde geçenlerden bazıları şunlardır: Bilanço içi netleştirme sözleşmeleri, garanti alınması, kredi karşılığında mevduat rehini ya da gayrimenkul ipoteği gibi teminatların alınması, hayat sigortası yapılması, kredi türev araçlarının kullanılması...(Küçükbay, 2016: 32-33).

Bir kredi olayı genel olarak ekonomik koşullardan etkilenir. Bir kredinin temerrüde düşmesi piyasaların daralma dönemlerinde artarken, genişleme dönemlerinde azalır. Bu nedenle kredi riski sistematik bir özellik taşır ve kredi riski bu özelliğiyle finansal kurumların sürdürülebilir kârlılıklarına doğrudan bir etki de bulunur denilebilir. Öte yandan kredi riski sadece piyasa koşullarından etkilenmez, kredi borçlusunun veya karşı tarafın özelliklerinden ve onların mali durumlarına etki eden olarlardan da etkilenir. Kredi riskinin bir diğer özelliği de asimetrik bir kârlılık yapısına sahip olmasıdır (Alper, 2011: 9).

2.3. Bankalarda Kredi Riski Yönetimi

Kredi riskinin aktif bir şekilde yönetimi son yıllarda finansal kurumların önemli bir gündemini oluşturmaya başlamıştır. Bu gelişmeler temelde Basel II düzenlemeleri ile gündeme gelse de, küresel olarak sağlam bir finansal sistemin sağlanmasında kritik önem taşımaktadır. Bunun bir nedeni bankaların gittikçe daha da karmaşıklaşan finansal risklerle karşı karşıya bulunmalarındır. İkinci bir neden ise bugün piyasalardaki finansal ürünlerin, kredi kullandırımının piyasa ve operasyonel risklerle ilgili olmasına neden olmasıdır. Örneğin kredi riskinin bir bileşeni, sermaye piyasalarında hâkim olan koşulların belirlediği ve piyasa riskini de ifade eden faiz marjlarından çıkarılabilir. İlave olarak verimlilik, işsizlik, ekonomik döngüler gibi ekonomideki değişikliklere bağlı olarak borçlunun kârlılığının düşmesi ve temerrüt olasılığının artış göstermesi gibi kredi piyasasında değişiklikler oluşabilir. Bankaların içsel süreçlerinin, sistemlerinin veya kredi süreçlerinde görevli personelinin yeterli performans göstermemesi durumunda işlemler doğrudan ya da dolaylı zararlara neden olabilir. Bu bütünleşik riskleri yönetmek krediler ve kredilerle ilgili, tüm faaliyetlere ilişkin zarar riskini tanımlayan

ve ölçen sistematik ve düzgün bir sürece sahip olmayı gerektirmektedir (İskender, 2014: 40-42).

Kredi kullanımında kredi riski yönetiminin üç temel amacı bulunmaktadır. Bunlar; kredi riski tutarını sınırlandırmak, üstlenilen riske uygun bir kazanç sağlamak ve ekonomik kayba karşı kredi riskini azaltımı olarak sıralanmaktadır. Kredi riski tutarını sınırlandırmadan kasıt kredi riski limitleri iyi bir şekilde tasarlanmış kredi riski yönetimi ve izleme sisteminin bir parçası olarak belirlenmiş olmasıdır. Kredi riski limit sistemi bankanın iş yaptığı tüm tarafları içermeli ve kredi limiti tahsis edilmeden işlem yapılmaması esas olmalıdır. Kredi riski toplamını doğru şekilde sayısallaştırabilmek için kredi limiti tanınması ürün, sektör ve yerel veya küresel bazda toplanabilmelidir. Bununla birlikte ikinci olarak değinilen üstlenilen riske uygun bir kazanç sağlamak yani borç veren için kredi kullanımından kaynaklanan riskler için yeterli derecede kazanç sağlayarak, gelirlerini, kârlılığını ve hisse değerini artırmaktır. İşlemler taşıdığı riskler ve üstlenilen maliyetlere uygun bir şekilde fiyatlanmazsa, borç verenlerin portföy seçimleri tüm firma için olumsuz olacaktır. Bu durumda gelirlerin oynaklığı artacak ve tüm bankanın sağlığı açısından risk oluşturacaktır. Fiyatlamamanın ana belirleyicisi sermaye maliyeti olduğundan, fiyatlama toplam portföy seviyesinde riske göre düzeltilmiş risk-getiri dengesini gözetmelidir. Son olarak kredi riskinin azaltımı, risk limitlerini tamamlamakta, böylelikle bankanın ekonomik zararına yol açabilecek riskleri azaltmayı, transfer etmeyi veya ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu tür bir risk azaltımı özellikle fiyat tutarsızlıklarından kâr edilen menkul kıymetlerin arbitrajı kullanımından doğmuştur. Menkul kıymet arbitrajı kavramı, bankaların Basel I sermaye gereksinimine kıyasla işlemlerde ekonomik tutarsızlıklardan kâr sağlama fırsatını görmeleriyle yasal arbitraja dönüşmüştür. Bununla birlikte, etkin bir kredi riski yönetimi toplam maruz kalınan riskini düşürmeli ve kredi riski göstergelerini önceliğine almalıdır. Kredi riski göstergelerini yakalamak için ise sağlam bir kredi tahsis sürecine sahip olunmalıdır. Kredi işlemleri etkin bir şekilde yapılandırıldığında, işlem riski temerrüt kaybına karşı değişik teknikler kullanmak suretiyle azaltılmış olur. Bu tekniklerin en yaygın olanları teminatlandırma, varlık güvenliği, garantiler, korumalar ve netleştirmelerdir. Bu risk azaltım teknikleri ve uygulamaları her bir işleme ilişkin

kredi riskini ölçmek için kullanılmaktadır. Her bir işlem türündeki kredi riskini ölçmek ise belirli kredi ölçütlerinden çıkarılan zararları sayısallaştırmak için basit bir çerçeve oluşturulmasıyla başlar. Bu basit risk ölçütleri, işlemlerin normal ve sıradan bir parçası olan beklenen kayıplar için gösterge oluşturur. Buna ilave olarak daha az sıklıkla fakat genellikle stres altındaki durumlarda görülen ve temerrüt gerçekleştiğinde belirgin bir etkiye sahip olan beklenmeyen kayıplar da söz konusudur (İskender, 2014: 40-42).

Basel Komitesi'nin hazırladığı ve yayımladığı "Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler" dökümanında yer alan prensipler genel olarak borç verme faaliyetlerine uygulanabilir olmakla birlikte, kredi riskinin mevcut olduğu tüm faaliyetlere uygulanmalıdır(Öker, 2007:150).

Bu dokümanda yer verilen prensipler:

"Kredi riski konusunda uygun ortamın oluşturulması"

Prensip: Banka yönetim kurulu düzenli olarak bankanın kredi riski stratejisini ve önemli kredi riski politikalarını gözden geçirmelidir. Söz konusu strateji bankanın kredi riskine ilişkin müsamaha derecesini ve aldığı çeşitli kredi riskleri karşılığında elde etmeyi beklediği kâr seviyesini yansıtmalıdır.

Prensip: Üst düzey yönetim, yönetim kurulunca onaylanan kredi risk stratejisinin uygulanmasından ve kredi riskinin tanınması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik politika ve prosedürlerin geliştirilmesinden sorumlu olmalıdır. Söz konusu politika ve prosedürlerde bankanın hem bireysel kredilerde hem de portföyünde taşıdığı tüm bankacılık faaliyetlerine ilişkin kredi risklerine yer verilmelidir.

Prensip: Bankalar tüm ürün ve faaliyetlerine ilişkin kredi risklerini tanımalı ve yönetmelidirler. Bankalar yeni ürün ve faaliyetlerine ilişkin risklerin, yönetim kurulu ya da uygun bir komite tarafından onaylanmadan önce uygun ve yeterli prosedürlere ve kontrole tabi olmasını sağlamalıdır.

"Güvenilir kredi verme işlevinin bulunması"

Prensip: Bankalar güvenilir ve açıkça tanımlanmış kredi verme kriterlerine uygun olarak çalışmalıdırlar. Bu kriterler hem kredi alan hem de kredinin yapısı, alınmasındaki amaç ve geri ödeme kaynağı hakkında yeterli bilgi edinilmesine imkan verir içerikte olmalıdır.

Prensip: Bankalar, hem bankacılık ve ticaret defterlerinde hem de bilanço ve bilanço dışı hesaplarında önemli risklere yol açabileceği yaklaşımla bağlantılı şirketlerin oluşturduğu gruplara ve bireysel kredi müşterilerine yönelik genel kredi limitlerini oluşturmalıdır.

Prensip: Bankaların yeni kredilerin onaylanması ve mevcut kredilerin artırılmasına ilişkin açıkça tanımlanmış işlevleri olmalıdır.

Prensip: Kredi verme işlemlerinde temkinli olunmalıdır. Özellikle, şirketlere ve bireysel müşterilere verilen krediler yakından izlenmeli ve bağlantılı kredilere ilişkin risklerin kontrolü ve azaltılmasına ilişkin diğer uygun önlemler alınmalıdır.

"Kredilerin uygun yönetimi, ölçümü ve izlenmesi"

Prensip: Bankaların, portföylerinden kaynaklanan çeşitli kredi risklerinin süreklilik içinde yönetimine yönelik bir sistemleri olmalıdır.

Prensip: Bankalar, yeterli karşılık ve rezervlerin belirlenmesini de içermek üzere bireysel kredilerin izlenmesine yönelik bir sisteme sahip olmalıdır.

Prensip: Bankalar kredi riskinin yönetiminde kurum içi (dahili) rating sistemlerini geliştirmeli ve kullanmalıdırlar. Rating sistemi bankanın faaliyetlerinin yapısı, büyüklüğü ve karmaşıklığı ile uyumlu olmalıdır.

Prensip: Bankalar, hem bilanço hem de bilanço dışı faaliyetlerindeki kredi riskinin ölçümüne yönelik bilgi erişim sistemleri ve analitik tekniklere sahip olmalıdır. Bilgi erişim sistemleri, bankanın kredi portföy kompozisyonu ve risk yoğunlaşmalarının tespitine yönelik yeterli bilgiyi temin etmelidir.

Prensip: Bankalar kredi portföyünün niteliğini ve kompozisyonunu izleme sistemlerine sahip olmalıdırlar.

Prensip: Bankalar bireysel kredileri ve kredi portföylerini değerlendirirken ekonomik koşullarda olabilecek muhtemel değişimleri de göz önünde bulundurmalı ve zor koşullar altında karşılaşılabilecekleri kredi risklerini değerlendirmelidirler.

-Kredi riskinin uygun kontrolünün yapılması

Prensip: Bankalar kredilerin incelenmesine yönelik bağımsız ve aralıksız bir sistem kurmalı ve söz konusu incelemelerin sonuçları doğrudan banka yönetim kuruluna ve üst düzey yönetime iletilmelidir.

Prensip: Bankalar kredi verme fonksiyonlarının uygun biçimde yönetilmesini ve maruz kalabilecekleri kredi risklerinin ihtiyati standartlar ve dahili limitlere uygun seviyelerde tutulmasını sağlamalıdırlar.

Prensip: Bankaların problemlili kredilerin yönetimine ilişkin bir sistemleri olmalıdır.

- Gözetim ve Denetim Otoritesinin Rolü

Prensip: Gözetim ve denetim otoritesi risk yönetimine genel yaklaşımın bir unsuru olarak bankalarda kredi risklerinin tanınması, ölçümü, izlenmesi ve kontrolüne yönelik etkin bir sistemin olmasını öngörmelidir. Gözetim ve denetim otoritesi bir bankanın kredi verme işlevi ve portföylerinin aralıksız yönetimine ilişkin politika, strateji, prosedür ve uygulamalarının bağımsız olarak değerlendirmesini yapmalıdır. Ayrıca, bankaların bireysel müşterileri ya da bağlantılı şirketlerden oluşan gruplar dolayısıyla maruz kalabilecekleri riskleri sınırlandırmak amacıyla ihtiyati limitleri oluşturmalıdır.”

2.4. Derecelendirme

Derecelendirme, herhangi bir banka tarafından verilen kredilerin anapara ve faiz ödemelerinin, sözleşme hükümlerine göre zamanında ve tam ödenebilme olasılığının incelendiği bir değerlendirme sürecidir. Bu süreç sonucunda, müşteriler, borçlarını tam ve zamanında ödemelerine bağlı olarak derecelendirilirler. Bu şekilde bankaların kendi açılarından yaptıkları derecelendirmeye ‘içsel derecelendirme’ denilir. Banka böylelikle müşterisinin temerrüde düşmesi durumunda oluşabilecek kayıp riskini tahmin eder ve vermiş olduğu kredinin fiyatını belirler. Anlaşılacağı üzere derecelendirmesi iyi olan müşteriye daha düşük fiyattan, aksi durumda ki müşterisine daha yüksek fiyattan kredi sağlar. Diğer yandan Moody’s, Standart & Poors, Thomson Bankwatch gibi derecelendirme kuruluşlarının yapmış olduğu derecelendirmeler ise Dışsal Derecelendirme olarak adlandırılır (Öker, 2007: 154-157). Bu kuruluşlar, kamu kurumları, özel kurumlar ve yerel yönetimler tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin riskini değerlendirip kamuya aktarmaktadırlar (Babuşçu, 1997:17).

2.5.Kredi Riskinin Ölçülmesinde Temel Bileşenler

Kredi verme olayında, kredinin bir kısmının geri dönmemesi doğası gereği olarak düşünüldüğünde, kredinin geri ödenmeyen kısmı işin maliyeti olarak görülmektedir. Bu maliyet herhangi bir bankanın geçmiş yıllarda verdiği kredilerin geri ödenmeyen kısımlarının ortalamasıdır ve *Beklenen Kayıp* olarak adlandırılır ve kredinin fiyatına eklenir. Eğer kredi temerrüde düşerse karşılaşılabilecek en yüksek tutarlı zararlar beklenen kayıp arasındaki fark da kredinin *Beklenmeyen Kayıbını* meydana getirir. Bankalar beklenmeyen kayıp kadar sermaye ayırmazlar. Belli bir güven aralığında risk üstlenirler ve üstlendikleri risk oranında sermaye ayırırlar. Bu sermaye oranına '*ekonomik sermaye*'denir. Ekonomik sermaye ve beklenmeyen kayıp zaman zaman aynı anlamda kullanılır. Bu durumda riske maruz değer ile olası maksimum kayıp arasında *Yıkıcı Kayıp* olarak adlandırılan bit tutar ortaya çıkar. Bu durumda bankanın ekonomik sermayesi beklenmeyen kayıpları karşılarken yıkıcı kayıpları karşılamakta yetersiz kalır (Altay, 2015: 362-363).

Banka tarafından verilen bir kredinin temerrüde düşmesi durumunda, banka tarafından geri alınabilecek kısma Geri Kurtarma oranı denir. Bu oran kredi derecelendirilmesine göre belirlenir (Öker, 2007: 175).

Fonlanmış bir finansal aracın(tahvil gibi) temerrüde düşmesi ya da değerliliğinin kaybetmesi riskine *İhraççı Riski* denilmektedir. Fonlanmamış (swap, opsiyon gibi) bir finansal aracın değerliliğini kaybetmesi riskine de *Karşı Taraf Riski* denilmektedir (Alper, 2011: 13).

2.6. Kredi Riski Açısından Basel Uzlaşmaları

Kredi riski Basel-I uzlaşısında temel risk olarak görülmüştür. Daha öncede değinildiği gibi OECD ülkelerine yönelik yayınlanan uzlaşıda, bu ülkelerdeki bankalar verdikleri kredinin belirli bir oranı kadar sermaye bulundurmaları gerekiyordu. Banka aktiflerine bilanço dışı kalemleri de ekleyerek sermayesine oranladığında çıkan tutarın minimum %20 olmalıydı (Yarız, 2015: 134). Ancak bu basit oran bankaların ve genel olarak küresel ekonominin istikrarı için yeterli değildi. Basel-II uzlaşısı yayınlandı. Bu uzlaşıda klüp kuralı terk edilmiştir. Kredi

riskinin belirlenmesinde Standart Yaklaşım, Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım, Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı ve İleri Düzey İçsel Derecelendirme Yaklaşımları getirilmiştir.

Standart yaklaşımda, risk ağırlıkları belirlenirken bağımsız derecelendirme kuruluşları(External Credit Assessment Institutions-ECAI) tarafından ülke, bankalar ve şirketlere verilen derecelendirme notlarının kullanılmaktadır. Kredi riskinin hesaplanmasında, alacakların tabi olacağı risk ağırlığı borçlunun ECAI tarafından almış olduğu derecelendirme notuna göre saptanmaktadır. Bununla birlikte bazı konularda, Basel-II'ye esnek bir yapı kazandıran, ulusal tercih (national discretion) seçeneğinin ve değişik opsiyonların kullanılmasının ülke otoritelerinin kararına bırakılması kuralı getirilmiştir. Bu kural sayesinde ulusal otoriteler hangi derecelendirme şirketinin notlarının kullanılacağı kararını kendileri almaktadır. *Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım* ise standart yaklaşımdan bazı hususlarda ayrılmaktadır. Risk ağırlıklarının belirlenmesinde ihracat kredi kuruluşları (*Export Credit Agencies-ECA*) tarafından verilen notlar kullanılmaktadır. Bankalardan alacaklar için sadece bir numaralı opsiyona izin verilmesi, şirketlere verilen borçların tamamının yüzde 100 risk ağırlığına tabi tutulması ve kredi türevlerinin risk azaltma teknikleri kapsamında değerlendirilmemesi olarak sıralanabilir. Risk azaltım teknikleri İçsel derecelendirme yaklaşımlarında da kullanılmaktadır. Bununla birlikte içsel derecelendirme yaklaşımlarında banka varlıklarını şirket (kurumsal), ülke/hazine (Merkez Bankası dahil), banka, perakende ve hisse senedi benzeri yatırımlar olmak üzere beş gruba ayırmaktadır. Bu gruplandırmada ilk olarak banka veya otorite tarafından risk bileşenleri ve bu risk bileşenlerinin risk ağırlıkları belirlenir ve son olarak bankanın içsel derecelendirme yaklaşımının kullanılabilmesi için sahip olunması gereken asgari standartlar ilgili varlık sınıfına yönelik olarak ortaya konur. Temel İçsel derecelendirme yaklaşımında, banka kredi borçluları için temerrüde düşme olasılığını kendisi belirlemektedir. Diğer risk bileşenleri ulusal gözetim otoritesi tarafından veri halinde ortaya konulmaktadır. İleri Düzey İçsel değerlendirme yaklaşımında ise, banka temerrüde düşme olasılığının yanı sıra, temerrüt halinde kayıp, temerrüt anındaki risk tutarı ve asgari standartları karşılamak koşuluyla, vadeyi kendisine ait içsel verilere göre belirlemektedir. Söz konusu parametrelerin Basel-II uzlaşısı tarafından verilen "risk

ağırlığı fonksiyonlarına” uygulanmasıyla sermaye yeterliliği oluşmaktadır (Yayla,Kaya, 2005: 6-11).

2.7.Kredi Riski Ölçüm Yöntemleri

Kredi riskinin ölçülmesinde nitel olan modellerden, nicel olabilen modellere kadar çok geniş bir ele kapsamda ele alınmaktadır. Bu modeller, birbirlerini yanlışlar nitelikte olmanın aksine, bankalar kredilerini fiyatlarken ya da kredi miktarını belirlerken, bu modellerden bir ya da birçoğunu kullanabilir. Bu modeller genel olarak 4 gruba ayrılabilir. Bunlardan ilki geleneksel yöntemler olarak adlandırılan Ekspertiz Modelleridir. İkincisi Kredi Skorlama yöntemleridir. Üçüncü sırada gelişmiş modeller olarak adlandırılan Merton Tabanlı Modeller yer alır ve son olarak uluslararası risk ölçüm yazılımlarıdır(Öker,201,2007).

2.7.1.Geleneksel yöntemler (Ekspertiz modelleri)

Kredi kararı verilirken krediden sorumlu kişi, daha önceki deneyimlerini, öznel değerlendirmesini ve ağırlıklandırılmış bazı temel unsurları göz önünde bulundurur. Genellikle, “Beş C” modeli olarak adlandırılan yöntemdeki etmenler analiz edilir. . Bu etmenler, karakter(character), sermaye(capital), kapasite(capacity), teminat(collateral) ve ekonomik koşullar(cycle-economic conditions) dir. Karakter şirketin itibarını kredi tarihçesini içerir. Sermaye hakkında veriler özsermayenin toplam borçlara oranı olan kaldıraç oranını hesaplamada kullanılır. Kaldıraç oranının artması iflas olasılığının yüksek olduğunu gösterir. Kapasite, firmanın kazancının değişkenliği ile ilgilidir. Firma ödemelerini zamanında gerçekleştirmesine rağmen kazancındaki oynamalar, firmanın ödemelerde zorlanabileceği zamanların da olabileceğinin göstergesidir. Teminat, kredinin ödenmeme durumunda bankanın el koyması için borçlu tarafından rehin edilen garantidir. Borçlu tarafından gösterilen teminatın piyasa değerinin artması ise kredi riskinin azalmasını sağlar. Bununla birlikte yöneme yönelik iki eleştiri vardır. Problemlerden ilki tutarlılıktır. Sorun değişik tipteki müşterilerin değerlendirmede ele alınacak ortak özelliklerinin bilinmemesinden dolayı kaynaklanır. İkinci problem ise ele alınan etmenlerin hangi oranlarda

ağırlıklandırılacağına tam olarak tespit edilmesinin zor olmasıdır (Kasapoğlu,2008: 15-16).

2.7.2. Kredi skorlama modelleri

Kredi skorlama yönteminde bankalar, kredi müşterilerinin temerrüt ihtimalinin hesaplanması ya da borçluların farklı temerrüt gruplarına ayrılması amacıyla gözlemlenebilen özellikteki verilerden yola çıkarak, analiz yapmaktadırlar. Böylece temerrüt riskinin açıklanmasında hangi faktörlerin etkili olduğu sayısal olarak belirlenebilmekte, bu faktörlerin görece önemleri de değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla fiyatlama teknikleri geliştirilmekte ve uygun olmayan kredi talepleri elenmektedir. Bu şekilde beklenen kredi kayıpları için ayrılması gereken karşılık miktarı daha doğru bir şekilde hesaplanmaktadır. Bu modellerinin uygulanabilmesi için, belli bir grup müşteriye yönelik ekonomik ve finansal risk ölçüsünün belirlenmiş olması gerekmektedir. Sonrasında istatistiki yöntemler aracılığıyla temerrüt olasılığı ölçülür ya da temerrüt riski gruplar halinde belirlenir. Bu yöntemler Lineer Olasılık Modeli, Logit Model, Probit Model ve Lineer Diskriminant Modelleri olarak dört grupta incelenebilir (Öker, 2007: 212).

Lineer olasılık modeli

Banka kredi talebinde bulunan müşterinin kredinin temerrüde düşme olasılığının hesaplanması için, müşterinin geçmiş kredi verilerini girdi olarak kullanılır. Temerrüde düşenler ($Y_i = 1$) ve geri dönen krediler ($Y_i = 0$) olarak ikiye ayrılır. Sadece 0 ve 1 değerini alan Y bağımlı değişkeni ile geçmiş kredi verileri (X_{ij}) lineer regresyon yardımıyla ilişkilendirilir. Modelde b_j , j değişkenin geçmişte geri ödeme alışkanlığının tahmin edilen önem skorunu göstermektedir. Aşağıda formu verilen biçimde model tahmini yapılır(Kasapoğlu, 2008:17).

$$Y_i = \sum b_j * X_{ij} + \text{hata} \quad (2.1)$$

Lineer olasılık modeli kredi müşterisinin geçmiş verileri elde edilebildiği oranda doğru sonuç verir. Bu modelin en büyük sakıncası tahmin edilen temerrüde

düşme ihtimalinin her zaman 0 ile 1 aralığında çıkmamasıdır (Kasapoğlu, 2008: 17).

Logit model

Lineer olasılık modelinde yukarıda bahsedildiği üzere en önemli eksikliği temerrüde düşme ihtimalinin 0–1 aralığının dışına çıkmasıdır. Bu eksiklik logit modelde şu şekilde çözüme ulaştırılır: “ Doğrusal regresyon sonucu elde edilen olasılığa 0–1 aralığında yer alma kısıtı getirilir ve regresyondan elde edilen PD aşağıdaki denkleme yerleştirilir”(Seval, 2016: 41).

$$PD_i = \frac{1}{1+e^{-PD}} \quad (2.2)$$

Logit modelinin en önemli özelliği öngörülen PD 'nin açıklanmasında rüşterinin temerrüde düşme olasılığını oluşturan değişkenlerin her birinin tek tek ağırlığının tahmin edilen katsayılar yardımıyla yorumlama imkânını sağlaması ve bağımlı değişkenin Binary (ikili) (batan/batmayan) olması ve grupların birbirinin içine geçmeyen tanımlanabilir niteliği nedeniyle istatistiksel açıdan batma riskini öngörmeye yönelik olmasıdır(Seval, 2016: 41).

Probit model

Logit ve probit modelleri birbirine çok yakın sonuçlar vermektedirler ancak başlıca fark probit modeli eğrisinin eksenlere, lojistik eğrisinden daha çabuk yaklaşmasıdır. Yani probit modelinde rüşteriye ait finansal oranlarda ki marjinal değişim belli bir değerden sonra temerrüt olasılığını daha çabuk sınır (0 veya 1) değerlerine yaklaştırır(Mirza,2006: 94).

Lineer diskriminant modelleri

Lineer diskriminant analizi tüm bağımsız değişkenlerden, bağımlı değişkendeki çeşitliliği en iyi yansıtabilen tek bir bağımsız değişken üretir. Örnek olarak Altman'a ait olan borsada işlem gören imalat sanayi şirketleri için uygulanmış diskriminant analizi incelenebilir. Bağımlı değişken Y olarak

adlandırılırsa, temerrüt riski sınıflandırmasının temel ölçüsüdür. Bu değişken, kredi müşterisinin geçmiş verilerinden elde edilen bağımsız değişkenlerin değerine ve bu değişkenlerin geçmişteki temerrüde düşme ve düşmeme durumlarına etkilerine göre ağırlıklandırılmış önemine bağlıdır. Bağımlı değişken olan Y'nin değeri yükseldikçe firmanın temerrüde düşme olasılığı azalmaktadır (Kasapoğlu, 2009: 34).

2.7.3. Merton tabanlı modeller

Merton tabanlı modeller genel mantığı her bir müşterinin varlıkları için rastgele değerler yaratmakta ve bu değerler çok düşükse model temerrüt olasılığı öngörmektedir. Bu yöntemde üç temel avantaj söz konusudur. Birincisi zarar dağılımı simülasyon tarafından oluşturulduğundan varsaymaya gerek bulunmamaktadır. Diğeri belirsizlikleri, temerrüt sayısının yanı sıra temerrüt halindeki risk tutarı, temerrüt halindeki kayıp ve kredi notundaki değişikliklere bağlı olarak varlık değerindeki değişiklikler içermesi görece olarak kolaydır. Bir diğeri ise faiz oranları gibi piyasa değişkenlerinin simülasyonuna izin vermektedir. Bu ise türevler için kredi riskini hesaplamamıza ve bu riski doğru bir şekilde karşı taraf temerrüdüyle ilişkilendirmemize imkân verir. Ayrıca kredi riski ve piyasa riskini aynı çerçeve içinde hesaplamaya imkân verir. Sadece temerrüt oranında belirsizlik olduğunu, temerrüt halindeki risk tutarının ve temerrüt halindeki kaybın sabit olduğunu varsayarsak; her bir şirketin PD'den ters kümülatif-olasılık fonksiyonunu kullanarak temerrüde uzaklığı hesaplanır ve sonrasında her bir şirketin varlık değeri arasındaki korelasyonu hesaplanır. Bu ise özkaynak değerleri arasında korelasyon kurularak yapılır. Parametre değerleri belirlendikten sonra, müşterinin varlık değeriyle aynı korelasyona sahip rastgele sayılardan oluşan bir set oluşturulur. Her bir müşteri için rastgele bir sayı yaratıldıktan sonra, kritik değerden daha düşük olup olmadığını tespit etmek için test edilir. Eğer sonuçta müşteri temerrüde düştüyse zararlar kaydedilir. Daha sonra tüm müşterilerin zararı toplanarak portföyün zararına ulaşılır. Bu süreç, bir zarar dağılımı oluşturabilecek yeterli sonuca ulaşınca kadar farklı varlık değerleriyle binlerce defa tekrar edilir. Azami olası zarar ve ekonomik sermaye, dağılımdan okunabilir. Simülasyona temerrüt halindeki risk tutarı, temerrüt halindeki kaybı dahil etmek de görece

olarak kolaydır. Temerrüt halindeki kayıba ilişkin belirsizlik bir müşterinin temerrüt halinde olarak sınıflandıktan sonra rastgele bir zarar tutarı seçilerek dahil edilebilir. Temerrüt halindeki risk tutarındaki belirsizlik ise bir kredi hattı gibi bir ürün için basit rastgele bir sayıdan modellenenebilir (İskender, 2014: 38).

Tarihsel temerrüt oranı yaklaşımı

Tarihsel Temerrüt Oranı Yaklaşımı geçmiş verilere öngöründe bulunmaktadır. Bu model, derecelendirme notlarına göre sınıflandırılmış tahvillerin temerrüt oranları ve vadeye kalan süreleri dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Bu model sayesinde bankalar, benzer niteliklere sahip olan kredilerin tarihsel temerrüt oranını analiz edebilirler (Öker, 2007: 225).

Sermayenin risk ayarlı getirisi

RAROC modeli, bankanın krediden beklenen varlık getirisi yerine beklenen faiz ve ücretlerin kredi riskine oranını dikkate alır. Yani kredi gelirini kredi tutarına bölmek yerine, kredi riskini temsil eden bir göstergeye bölmenin doğru olduğunu savunur. Kredi onayı ise ancak elde edilen RAROC katsayısının fonlama maliyetine göre yeterince yüksek olduğu durumda verilir. Aksi takdirde, bankanın krediyi kârlı hale getirecek ayarlamalar yapması gerekecektir (Kasapoğlu, 2007: 38).

$$RAROC = \frac{\text{Krediden Elde Edilen Yıllık Gelir}}{\text{Kredi Riski}} \quad (2.3)$$

2.7.4. Uluslararası risk ölçüm yazılımları

Finansal araçlara ve/veya kredi kullanıcılarına odaklanan içsel ve dışsal derecelendirmeler, tek başlarına büyük ve karmaşık portföylerin kredi riskini tespit etmekte yeterli olmamaktadır. Buradan hareketle, bu tip eksiklikleri dikkate alan finansal kuruluşlar, kendi kredi risk ölçüm modellerini geliştirmişlerdir. Bu modellerde kullanılan yaklaşımlar, korelasyonları dahil ederken genellikle basit kalmakta ve korelasyon ya sabit ya da mali piyasaların yakın geçmişteki durumuna bağlı olmaktadır. Bu nedenle BIS, 1998 yılı sermaye gereksinimleri ile ilgili yapmış

olduğu düzenlemede, bankaların hem piyasa hem de kredi riski ile ilgili sermaye düzenlemelerine uymak için birtakım modeller kullanmasına izin vermiştir(Öker, 2007: 240-241).

JP Morgan'ın kredi risk ölçüm yazılımı (CreditMetrics)

1970'ler, 1980'lerde başlayan, şirketlerin kendi içindeki tüm riskleri bir bütün olarak ölçme yolundaki çalışmaları sonucunda ortaya çıkan yöntemler, danışmanlık firmalarına ve kendisi bir model geliştirebilecek durumda olmayan ancak böyle sistemlere ihtiyaç duyan finansal kurum ve şirketlere satılmıştır. Bu sistemlerden en ünlüsü JP Morgan tarafından geliştirilen, RMD ölçütünü kullanan RiskMetrics'dir (Aydın, 2000: 9).

Bu modelde her kredi müşterisinin bir derece aldığı geçiş matrisleri vasıtasıyla bu derecelendirmede ki, derece artış ve azalışları veya temerrüde düşme durumu belirlenmektedir. Müşteriye verilen kredinin değeri, müşterinin derecesi düştükçe azalmakta ve temerrüde düşmesi halinde maksimum değer düşüşüne sebep olmaktadır. Buna binaen modelde, borçlunun derece dağılımı herbir derece için olasılık belirlenmesi şeklinde, tesadüfi olarak belirlenmektedir. Verilen derecelerin forward primlerini ve bu primlerin toplanarak bulunduğu portföy değerini kullanarak kredinin değeri yeniden hesaplanmaktadır. Bu sebeple geleceğe yöneliktir model olmakla birlikte, iktisadi veya finansal herhangi bir değişkene dayanmayan, geçiş matrislerinin mekanik olarak adapte edilmesidir. Modelin derecelendirme sistemine çok fazla bağımlı olması aynı yönde çevrimliliğini artırma ihtimalini güçlendirmesi modele yönelik bir diğer eleştiridir (Saçcı, Özmen, 2004: 112).

Moody's şirketinin kredi risk ölçüm yazılımı (KMV)

Bu yazılımda temerrüt olasılıkların sürekli olarak değişim gösteren bir yapıya sahip olmasına rağmen kredi derecelerinin açıklanmasının belirli dönemlerde gerçekleştiği noktasından çıkmaktadır. KVM'nin yapmış olduğu gözlemlere göre şirketler, aktif değerleri kısa vadeli borçları ile toplam borçları arasında bir noktaya geldiğinde temerrüde düşmektedir. Dolayısıyla işletmenin

aktif değerlerinde ki değişim temerrüt ile doğrudan ilgili bir parametre olmaktadır. Bu sebeple işletmenin aktif değerlerine ilişkin bir olasılık dağılımı elde edildiğinde bu dağılımın belli bir kuyruk alanı temerrüt olasılığını verecektir. Bununla birlikte bu kuyruk alanı, teorik olarak kısa vadeli borçlar ile uzun vadeli borçların yarısı tutarında olan ve temerrüt noktası (TN) olarak adlandırılabilir bir seviye tarafından belirlenecektir. Bunun açıkça ortaya konulması için ise temerrüte uzaklık (TU) denilen bir başka ölçüden yararlanılmaktadır. TU, aktif değerlerinin olasılık dağılımından elde edilen bir ortalama değerin, TN'a kaç standart sapma uzaklıkta olduğunu bir ölçüsü olarak tanımlanabilir (Altay, 2015: 403).

3. İLBANK AŞ.'DE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN UYGULANMASI

3.1. İller Bankasının Tarihçesi

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında ülkenin içinde bulunduğu ortam nedeniyle İktisadi Devletçilik Politikası izlenmiştir. Bu politika sonucunda özel amaçlı devlet bankaları kurulmuştur. Ülke genelinde su, elektrik ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerini gerçekleştirmek ve imar planları hazırlamak için belediyelerin gereksinim duydukları kredi ve teknik yardımları sağlamak için, Atatürk'ün isteğiyle 2301 sayılı yasaya dayanarak 15 Milyon Türk Lirası sermaye ile 11 Haziran 1933 yılında Belediyeler Bankası kurulmuştur (Kandemir,49,2014). Banka, 1944 yılında, tüzüğü gereği sadece belediyelere finansman sağlaması, İl Özel İdarelerine ve Köylere kaynak tahsis edememesi ve hızla büyümesi sebebiyle Mahalli İdareler Bankasına dönüştürülmek üzere, TBMM Bütçe Komisyonunun kararı ile İller Bankası adını almıştır (İslamoğlu,115,2014). 8 Şubat 2011 tarih ve 27840 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6107 sayılı "İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun" ile Anonim Şirket Şeklinde yeniden yapılandırılmıştır. Bankanın amacı ve faaliyet konuları, ortaklık ve sermaye yapısı ilgili kanunun üçüncü ve dördüncü maddelerine göre şöyledir:

Çizelge 3.1 Bankanın amacı ve faaliyet konuları, ortaklık ve sermaye yapısı

MADDE 3	(1) Bankanın amacı; il özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşları ile münhasıran bunların üye oldukları mahalli idare birliklerinin finansman ihtiyacını karşılamak, bu idarelerin sınırları içinde yaşayan halkın mahalli müşterek hizmetlerine ilişkin projeler geliştirmek, bu idarelere danışmanlık hizmeti vermek ve teknik mahiyetteki kentsel projeler ile ait ve üstyapı işlerinin yapılmasına yardımcı olmak ve her türlü kalkınma ve yatırım bankacılığı işlevlerini yerine getirmektir. (2) Banka bu amaçları gerçekleştirmek üzere: a) Ortaklarına kısa, orta ve uzun vadeli her türlü nakdi ve gayri nakdi kredi açabilir. b) Faaliyetleri konusunda araştırma, proje geliştirme ve danışmanlık hizmeti yapabilir veya yaptırabilir, teknik yardım verebilir. c) Bankanın öncülüğünde şirket kurabilir ve devredebilir. ç) Sigorta acenteliği yapabilir. d) Gerekli izinleri almak kaydıyla yurtiçinde ve yurtdışında şube ve temsilcilik açabilir. e) Yurt içi ve yurt dışı finansman kurumlarıyla işbirliği yapabilir, bunların katıldığı ulusal ve uluslararası kuruluşlara üye olabilir. f) Yurt içi ve yurt dışı finansman kuruluşları ile para ve sermaye piyasalarından ve her türlü fonlardan kaynak sağlayabilir. g) Amacının gerçekleşmesine yardımcı olacak her türlü kalkınma ve yatırım bankacılığı işlemlerini yapar. ğ) Ana Sözleşmede belirtilen diğer faaliyetleri yürütür. h) (Ek: 8/8/2011-KHK-648/58 md.) Bakanlık tarafından talep edilen özel projeler ve kentsel altyapı projeleri ile yapım işlerini yapar veya yaptırır. ı) (Ek: 8/8/2011-KHK-648/58 md.) Bankaya kaynak temin etmek üzere, proje kaynağı için herhangi bir borç ve şartlı yükümlülük altına girmemek kaydıyla kâr amaçlı gayrimenkul yatırım projeleri ile uygulamalar yapar veya yaptırır.
MADDE 4	(1) Bankanın ortakları il özel idareleri ve belediyelerdir. (2) Bankanın sermayesi 9.000.000.000 (dokuz milyar) Türk Lirasıdır. Bu sermaye Bakanlar Kurulu kararı ile beş katına kadar artırılabilir. (3) Sermaye tavanına ulaşıncaya kadar Bankanın ödenmiş sermayesine aşağıdaki kaynaklar eklenir: a) 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanuna göre her ay Maliye Bakanlığı ve İller Bankası tarafından dağıtılacak vergi gelirleri paylarının toplamı üzerinden aylık olarak yüzde iki oranında kesilecek miktarlar. b) Bankanın vergi ve diğer yasal yükümlülükler düştükten sonraki yıllık safi kârından yüzde otuz oranında ayrılacak pay. c) Diğer mevzuat hükümleri ile Banka sermayesine aktarılması uygun görülen paralar ile sermayeye eklenmek üzere yapılacak her türlü yardım ve bağışlar."

3.2. İller Bankası'nda Kredi Riski Uygulaması

İlbank AŞ.'nin (2016) yılı Faaliyet Raporuna göre:

İlbank AŞ.'de kredi riski, Basel-II uzlaşısında kredi riski ölçüm tekniklerinden olan Basitleştirilmiş Standart Yöntemle ölçülmektedir. Bu yöntem, BDDK'nın 6 Eylül 2014 tarihli Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğinde bahsedilen yöntemdir. Bu yönteme göre kredi riskine maruz değer, verilen krediler teminatlarına göre ayrılıp farklı risk ağırlıkları verilmesiyle hesaplanır, ancak Banka kredi talep edenleri yerel yönetimler olması nedeniyle, bütün yerel yönetimler %100 risk ağırlığında değerlendirilmektedir. Teminatlar hususuna gelince, yine Basel-II uzlaşısında geçerli olarak tanımlanan teminat türü Banka' da mevcut değildir bununla birlikte Banka BDDK'nın teminatlarla ilgili hükümlerine göre davranmaktadır.

Banka'da analitik kredi değerlemesi yapılmamakla birlikte krediler, çeşitli şekilde sınıflandırılarak (teminatlı, yapılandırılan vb.) Risk Yönetimi Dairesi Başkanlığı'nca kredilerin yoğunlaşması, teminatları, geri dönüşü ve takibi kredi riski açısından Yönetmelik'in 37'inci ve 45'inci maddelerine istinaden Risk Yönetimi Dairesi Başkanlığı Yönetmeliği'nde belirlenen dönemlerde periyodik olarak hazırlanan Risk Değerlendirme Raporlarında Yönetim Kurulu ve Üst Yönetimle birlikte, riskin oluşmasından ve izlenmesinden sorumlu birimlere sunulur. Özellikle kredi yoğunlaşma raporlamalarına önem verilmektedir ve bu husus kredilerin eşitli şekilde sınıflandırılması suretiyle periyodik olarak izlenir ve gereken durumlar da kararlar bu yoğunlaşmalara göre alınabilmektedir.

Banka Yönetim Kurulu kredi açma yetkisine haizdir ve bu yetki Kredi Komitesine ve/veya Genel Müdürlüğe devredilebilir niteliktedir. Kredi açılmasında veya yetki devrinde Yönetim Kurulu, Genel Müdürlüğün yazılı önerisini talep eder. Yönetim Kurulunun bu konuda ki diğer görevleri, kredi politikalarını ve makro seviyede limitleri belirler, kredi açma, onay verme ve diğer idari esaslara ilişkin politikaları oluşturmaktır.

Yerel Yönetimler kredi talebinde buldukları zaman, bu talebin yerine getirilip getirilmeyeceğine Banka'nın yetkilisi organları karar verir. Yetkili organlar bu karara kredi değerlendirme usul ve esasları dahilinde belirlenen sonuca göre ulaşırlar. Kredi riski limitleri, karşı taraf riski göz önünde bulundurularak Banka Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. Kredi işlemleri, Yönetim Kurulu, kredi komitesi ve/veya Genel Müdürlük tarafından yürütülür. Kredi açma yetkisinin Genel Müdürlüğe devredildiği durumlarda, bu yetki Genel Müdürlüğe bağlı diğer birimler ve/veya bölge müdürlükleri vasıtasıyla da kullanılabilir ve bu yetkinin tutarı %1 tutarındadır. Kredi Komitesi ise %10 Özkaynak tutarında kredi açma yetkisini devredebilir.

Bankanın Risk Yönetimi Dairesi Başkanlığı, kredilerin geri dönüşlerini, kredi riskinin ölçülmesini, izlenmesi, analizi ve kredi yoğunlaşmalarının önlenmesi için Üst Yönetime yeni limitler önerilmesi gibi işlemleri yürütür. Kredi yoğunlaşmasının takip edilmesi, kredi riski ölçümü dahilinde, yerel yönetimlerle ilgili ihtiyaç duyulan

bilgiler toplanarak analiz edilmesi suretiyle olur. Üst Yönetim, gelecekte verilecek kredilerin yapısıyla ilgili bu yoğunlaşma analizlerinden yararlanır. Bu hususlarla birlikte Banka' da kredi riski yönetiminin tek bir bölümün sorumluluğunda olmadığı anlaşılmaktadır. Kredi riski yönetiminin amacı genel olarak, uygun parametreler dâhilinde, Banka ve ilgili otoritelerin mevzuatlarına uyumlu olacak biçimde, bankanın maruz kalabileceği riskleri yönetmek ve risk ayarlı getirisini optimize etmek şeklinde açıklanabilir. Bunun dışında kredilerin yönetim kurulunca belirlenen usul ve esaslar dâhilinde verilmesi, vade, miktar ve niteliklerinin, kredi politikalarına ve prosedürlerine uygun olarak yönetilmesi, üst düzey yönetime gereken şekilde rapor edilmesi düzenli bir biçimde denetim ve kontrol altındadır. İç sistemde ki kontrol birimleri, risk yönetimi süreci, politika ve prosedürlerindeki zayıf tarafların belirlenmesinde ve söz konusu limit, politika ve prosedürlere aykırı işlemlerin tespit edilmesinde görev almaktadır. Yapılan incelemeler üst yönetim ve denetim komitesiyle önem derecesine göre düzenli olarak iletilir. Anlaşıldığı üzere Bankanın Kredi riski yönetimi nihai olarak yönetim kurulunun sorumluluğundadır. Bu sorumluluk şöyle tanımlanmıştır:

“Kredi riski yönetim sisteminin etkinliğini izlemek, Risk yönetim stratejileri esas alınarak, kredi riski yönetim politikaları ve uygulama usullerini belirlemek, risk iştahını belirlemek, risk limitleri tahsis etmek, Kredi riski yönetimi politika ve uygulama usullerinin uygulanmasını ve bunlara uyulmasını sağlamak, Bir işleme girilmeden önce risklerin anlaşılmasını ve yeterli değerlendirmenin yapılmasını sağlamak, Kredi riski ölçüm modellerinin tasarımı, seçilmesi, uygulamaya konulması ve onay verilmesi sürecine katılmak”

Denetim Komitesinin, Genel Müdürlüğün ve İlgili Üst Düzey Yönetimin, Risk Yönetimi Dairesi Başkanlığının kredi riskinin yönetimi ile ilgili görevleri sırasıyla şu şekildedir:

“Kredi riski yönetimi sistemlerine ilişkin olarak Üst Düzey Yönetimin görüş ve önerilerini almak ve değerlendirmek, Kredi riskinin etkin şekilde yönetilmesi için gerekli alt yapının olup olmadığını değerlendirmek ve gerekli tedbirleri almak.”

“Bankanın kredi vermeye yetkili organları arasında Yönetim Kurulu'ndan sonraki en üst tahsis yetkilisidir ve Yönetim Kurulu'ndan Banka Kredi Politikası hükümlerine uygun olarak tanınmış yetki çerçevesinde kredi onayı verir.”

“Yönetim Kurulunca onaylanan kredi risk stratejisinin ve politikasının uygulanmasından ve kredi riskinin tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik politika ve prosedürlerin geliştirilmesinden sorumlu olmak.”

“Kredi riski ile ilgili olarak Yönetim Kurulu tarafından onaylanan kredi risk yönetimi politikalarının uygulanmasından; kredi riskinin tanımlanması, ölçülmesi ve raporlanmasından; Banka'nın kredi riski taşıyan çeşitli bölümleri arasında bu risklerin takibi amacıyla koordinasyonun sağlanmasından sorumlu olmak, kredi fonksiyonunun sağlıklı ve etkin bir şekilde işlemesi için uygun ortam oluşturmak, yeterli personel ve yazılımlar temin

etmek, yetkiler, roller, limitler net olarak belirlemek, gerekli kontrolleri tesis etmek, kredi riski periyodik olarak ölçmek, analiz etmek ve raporlamak.”

Banka da bir kredi verme olayı ile meydana çıkabilecek en yüksek tutarda riski hesaplayabilmek için verilen kredileri birleştirilerek izleme yoluna gitmektedir. Kredi politikalarında belirlenen ülke, sektör, borçlu/karşı taraf, ürün, konsantrasyon, risk grubu ve bireysel bazda kredi limitleri ile kredi sınırları bilgi sistemlerine yüklenmektedir; bu sınır ve limitlere yaklaşılmaması halinde, bilgi sistemlerinin uyarıcı veriler üretmesi sağlanır ve istisnai işlemlere ilişkin olanları da kapsamak üzere aşım zamanında raporlanmaktadır. Bilgi sistemleri, banka içi ve yasal raporlamaların istenilen kalitede ve hızda yapılabilecek şekilde esnek olarak yapılandırılmaktadır. Manuel uygulamalar mümkün olduğunca kullanılmamaktadır.

Kredi riskinin denetiminden kasıt, kredilerin niteliğinin ve kredilendirme sürecinin yasal düzenlemelerle Banka politikası ve uygulama esaslarına uygunluğunun bağımsız olarak denetlenmesi ile kredi ve diğer alacak karşılıklarının yeterliliğinin değerlendirilmesidir.

Kredi riski denetim ve değerlendirme süreci, Kredi portföyünün kalitesi ve doğrultusu, genel risk yönetimi ve süreçlerinin etkililiği, kötüye giden krediler hakkında zamanında harekete geçilip geçilmediği, sorunlu kredilerin yönetimi, gibi konularda Banka yönetiminin ve Yönetim Kurulunun bilgilendirilmesi ve alınabilecek önlemler konularında tavsiyelerde bulunulması kademelerinden meydana gelmektedir.

Kredilendirme süreci, kredi tahsis makam ve organlarınca da devamlı bir şekilde kontrol edilir. Kredilendirme sürecinin denetiminin yanı sıra, kredi alan Yerel Yönetim ve Bölge Müdürlüğü kademesinde ki denetimler de İç Denetim Sisteminde yapılmaktadır. Risk Yönetimi Dairesi Başkanlığı kredi riskini portföy temelinde gözlemler ve değerlendirir. İç Denetim Sistemi tarafından yapılan kredi riski denetimi, Yönetim Kurulu'nca belirlenen yıllık denetim planlarına göre tespit edilir.

Çizelge 3.2. Varlıkların kredi kalitesi

		a	b	c	d
		Temerrüt Etmemiş	Temerrüt Etmemiş	Karşılıklar/Amortisman ve Değer düşüklüğü	Net Değer (a+b-c)
		Finansal Tablolarda Yer Alan TMS Uyarınca Değerlenmiş Brüt Tutarı			
1	Krediler	-	16.227.751	-	16.227.751
2	Borçlanma araçları	-	-	-	-
3	Bilanço dışı alacaklar	-	16.353.653	-	16.353.653
4	Toplam	-	32.581.404	-	32.581.404

Temerrüde düşmüş alacaklar ve borçlanma araçları stoğundaki değişimler

Banka 6107 sayılı kuruluş Kanunu gereği il özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşlar ile özellikle bunların üye buldukları mahalli idari birliklerinin finansman gereksinimlerine yerine getirmek, bu idarelerin sınırları içerisinde ikamet eden halkın yerel müşterek ihtiyaçlarına göre projeler geliştirmek, danışmanlık hizmeti vermek, teknik özellikteki kentsel projeler ile alt ve üstyapı işlerinin yapılmasına yardımcı olmak ve her türlü kalkınma ve yatırım bankacılığı işlevlerini yerine getirmekle görevlidir. Bu çerçevede Bankanın kurumsal ve ticari anlamda serbest piyasaya dönük bankacılık faaliyetlerinde bulunmamaktadır. Bankanın kullandığı kredilerin büyük bir kısmı proje kredilerinden oluşup kâr elde etme amacı taşımamaktadır. Yerel yönetimlerin sosyal içerikli projelerine kredibilite şartı aranmadan destek verilmektedir. 6107 sayılı Banka Kanunu'nun 13. maddesinin 5. fıkrasında, kredilere ve diğer alacaklara karşılık ayrılmasına ilişkin yükümlülüğün Banka hakkında uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. Banka tarafından verilen kredilerin geri dönüşlerinin vadesinde sağlanamaması durumunda, tahsil edilemeyen anapara taksit tutarı, bakiye anapara tutarına eklenerek, her ay sonu kapitalize edilerek kalan vadeye yayılarak yeniden itfalandırılmaktadır. Tahsil edilemeyen faiz taksitleri ise, bakiye faiz toplamı üzerine ilave edilerek kalan vadeye faiz yürütülmeden yayılmaktadır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kullanılan kredilerde temerrüt oluşmamakta ve Bankanın vadesinde ödenmeyen kredi alacakları nedeniyle herhangi bir zarara uğrama ihtimali bulunmamaktadır. Bu nedenle Banka'nın temerrüte düşmüş alacağı bulunmamaktadır.

Varlıkların kredi kalitesi ile ilgili ilave açıklamalar

6107 sayılı “İller Bankası A.Ş. Hakkında Kanun”un 13’üncü maddesinin 5’inci fıkrası “5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun karşılıklara ilişkin hükümleri Banka hakkında uygulanmaz” hükmü çerçevesinde Banka’ca ayrılan özel karşılıklar kredi işlemleri dışındaki alacaklardan dava sürecinde olanlara aittir.

Bankanın kullandığı krediler, yerel yönetimlerin Banka aracılığıyla dağıtılan payları ile Belediyelerin bazı gelirleri teminat olarak gösterilerek verilmektedir. Banka diğer alacakları için ise hukuki yollardan tahsile gitmekte, zaman zaman da borçlunun durumu ve tahsil için yapılacak masraflar dikkate alınarak Banka Kanunu çerçevesinde Genel Kurul’ca terkin işlemi yapılmaktadır.

Kredi riski azaltım teknikleri

Bankada mevcut durumda kredi kullanmak isteyen yerel yönetimlerin içme suyu, kira, terminal, otopark, liman ve diğer işletme gelirleri teminat olarak alınmakta ve bu teminatların karşılığında kredi kullanılmaktadır. Söz konusu uygulamada Banka kredi kullanan yerel yönetimleri borçlandırarak proje bazında yüklenici firmalara ödeme yapmakta ve teminatlara ilişkin gelirler bir hesapta toplanarak hesap üzerinde rehin sözleşmesi ile rehin konulmaktadır.

Bankanın kaliteli bir teminat yapısı bulunmakla birlikte bu yapı Basel II kriterlerindeki teminat türlerine uymamaktadır. Banka mevzuatına göre ipotek teminat olarak kullanılabilir. Ancak uygulamada genellikle ipotek teminat olarak alınmamaktadır. Bankada karşı taraf kredi riskinin azaltımında teminattan yararlanılması durumunda hesaplamalarda teminatın etkisinin kabulünden önce, teminatın kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslara uygunluğunun doğrulanması sağlanır. Tazmin edilen gayrinakdi krediler, vadesi geldiği halde ödenmeyen kredilerle aynı risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.

Standart yaklaşım kullanılması durumunda kredi riski

Banka müşterileri ve aynı zamanda ortakları olan yerel yönetimlere ilişkin herhangi bir kredi derecelendirme işlemi yaptırmamaktadır.

Çizelge 3.3. Maruz kalınan kredi riski ve risk azaltım teknikleri

Risk sınıfları	Kredi Dönüşüm Oranı Ve Kredi Riski Azaltımından Önce Alacak Tutarı		Kredi Dönüşüm Oranı Ve Kredi Riski Azaltımından Sonra Alacak Tutarı		Risk Ağırlıklı Tutar Ve Risk Ağırlıklı Tutar Yoğunluğu	
	Bilanço İçi Tutar	Bilanço Dışı Tutar	Bilanço İçi Tutar	Bilanço Dışı Tutar	Risk Ağırlıklı Tutar	Risk Ağırlıklı Tutar Yoğunluğu
Merkezi yönetimlerden veya merkez bankalarından alacaklar	51	-	51	-	-	-
Bölgesel yönetimlerden veya yerel yönetimlerden alacaklar	16.185.929	484.094	16.185.929	484.094	16.670.023	63,07%
İdari birimlerden ve ticari olmayan girişimlerden alacaklar	-	-	-	-	-	-
Çok taraflı kalkınma bankalarından alacaklar	-	-	-	-	-	-
Uluslararası teşkilatlardan alacaklar	-	-	-	-	-	-
Bankalardan ve aracı kurumlardan alacaklar	4.741.487	-	4.741.487	-	996.446	3,77%
Kurumsal alacaklar	-	-	-	-	-	-
Perakende alacaklar	24.902	-	24.902	-	24.902	0,10%
İkamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan alacaklar	-	-	-	-	-	-
Ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan alacaklar	-	-	-	-	-	-
Tahsili gecikmiş alacaklar	-	-	-	-	-	-
Kurulca riski yüksek belirlenmiş alacaklar	-	-	-	-	-	-
İpotek teminatlı menkul kıymetler	-	-	-	-	-	-
Bankalardan ve aracı kurumlardan olan kısa vadeli alacaklar ile kısa vadeli kurumsal alacaklar	-	-	-	-	-	-
Kolektif yatırım kuruluşu niteliğindeki yatırımlar	-	-	-	-	-	-
Diğer alacaklar	810.448	15.869.559	810.448	7.934.780	8.738.653	33,06%
Hisse senedi yatırımları	-	-	-	-	-	-
Toplam	21.762.817	16.353.653	21.762.817	8.418.874	26.430.024	100%

Çizelge 3.4.Standart yaklaşım: Risk sınıflarına ve risk ağırlıklarına göre alacaklar

	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
Risk sınıfları/Risk ağırlığı	0%	10%	20%	%50 Gayrimenkul İpotegiyle Teminatlandırılanlar	75%	100%	150%	200%	Diğerler	Toplam Risk Tutarı (Kdo Ve Kra Sonrası)
1 Merkezi yönetimlerden veya merkez bankalarından alacaklar	51	-	-	-	-	-	-	-	-	51
2 Bölgesel yönetimlerden veya yerel yönetimlerden alacaklar	-	-	-	-	-	16.670.023	-	-	-	16.670.023
3 İdari birimlerden ve ticari olmayan girişimlerden alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4 Çok taraflı kalkınma bankalarından alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 Uluslararası teşkilatlardan alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6 Bankalardan ve aracı kurumlardan alacaklar	-	-	4.681.301	-	-	60.186	-	-	-	4741.487
7 Kurumsal alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8 Perakende alacaklar	-	-	-	-	-	24.902	-	-	-	24.902
9 İkamet amaçlı gayrimenkul ipotegi ile teminatlandırılan alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10 Ticari amaçlı gayrimenkul ipotegi ile teminatlandırılan alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11 Tahsili gecikmiş alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12 Kurulca riski yüksek belirlenmiş alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 İpotek teminatlı menkul kıymetler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14 Bankalardan ve aracı kurumlardan olan kısa vadeli alacaklar ile kısa vadeli kurumsal alacaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15 Kolektif yatırım kuruluşu niteliğindeki yatırımlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16 Diğer alacaklar	2.006	-	5.711	-	-	8.737.511	-	-	-	8.745.228
17 Hisse senedi yatırımları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18 Toplam	2.057	-	4.687.012	-	-	25.492.622	-	-	-	30.181.691

Karşı taraf kredi riskine ilişkin açıklanacak hususlar

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine ilişkin Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin 8'inci fıkrası dahilinde, Bankalar, bankacılık ve alım satım hesaplarında izlenen aşağıda sayılan işlemlerden kaynaklanan karşı taraf kredi riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamak zorundadır. Alım satım hesaplarında yer alan teminatlandırılmış tezgahüstü türev finansal araçlar için karşı taraf kredi riskine ilişkin riske maruz değer hesaplaması bankacılık hesaplarında yer alan teminatlandırılmış tezgahüstü türev finansal araçlar için de aynı şekilde yapılır.

Alım satım hesaplarında yer alan repo işlemleri için karşı taraf kredi riskine ilişkin riske maruz değer hesaplaması bankacılık hesaplarında yer alan repo işlemleri için de aynı şekilde Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ'de belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yapılır.

Bankacılık hesaplarında yer alan yukarıda sayılan işlemlere ilişkin risk ağırlıkları alım satım hesaplarında yer alan söz konusu işlemler için de aynı şekilde dikkate alınır. Bankanın bu tür işlemler yapmaması nedeniyle karşı taraf kredi riski ve karşı taraf kredi riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanmamaktadır.

Kredi türevleri, Merkezi karşı taraf (MKT)'a olan riskler, Menkul kıymetleştirmeye ilişkin olarak kamuya açıklanacak hususlar bulunmamaktadır.

Banka, BDDK'nın yasal düzenlemeleri ve sınırlamaları çerçevesinde, en iyi uygulamaları gözeterek kredi riskinin kredilerinin hacmine, niteliğine ve karmaşıklığına uygun biçimde yönetilmesini sağlamaktadır. Banka, Kredi Riskine Esas Tutarı, yasal raporlamalar kapsamında, "Standart Yöntem" kullanarak aylık olarak hesaplamakta ve Banka'nın Sermaye Yeterliliği Standart Oranı'nadahil etmektedir. Banka, BDDK'ya kredi riskiyle ilgili mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde raporlama yapmaktadır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 77'nci maddesi çerçevesinde faaliyet gösteren Banka, Bankacılık Kanunu'nun 54'üncü maddesinde tanımlanan genel kredi sınırlamalarına tabi değildir. Bununla birlikte Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun ve Belediye gelirlerinin teminat olarak gösterilmesi karşılığında kredi kullandırmaktadır.

- Bankanın kullandığı ilk 100 ve 200 nakdi kredinin toplam kredilere oranı:

% 75,83 (31 Aralık 2015: %74,85) ve % 86,69'dur. (31 Aralık 2015: %86,39)

- Bankanın kullandığı ilk 100 ve 200 gayrinakdi kredinin toplam gayrinakdi kredilere oranı:

% 91,33 (31 Aralık 2015: %94,03) ve % 98,33'dür. (31 Aralık 2015: %98,77)

- Nakdi ve gayrinakdi krediler büyüklükleri açısından değerlendirildiğinde ilk 100 ve 200 müşterinin toplam tutarı, aktif ve gayrinakdi kredi toplamı içerisindeki payı:

% 56,34 (31 Aralık 2015: %75,59) ve %64,82'dir. (31 Aralık 2015: %86,86)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Risk kavramı belirsizlik kavramıyla zaman zaman aynı anlamda algılansa da, risk, finansal açıdan, beklenmeyen olayların meydana gelmesi durumunda ortaya çıkan zarar etme durumudur. Mevcut finansal sistemde, belirsizlik ve buna dayalı güven eksikliği çokça hissedilmektedir. 1944 yıllarda kurulan Bretton Woods sistemine sabit bir Altın/Dolar endeksi bulunmaktaydı. 1971'deki Petrol Krizinden sonra esnek kur rejimine geçiş yaşandı. Bu durum finansal varlıkların değerinin, beklentilere, döviz spekülasyonlarına dayalı olduğu belirsizlik ve riske sebep olacak olguların yüksek olduğu bir finansal ortama sebep oldu. Riskin yönetilebilmesi için öncelikli olarak tanımlanması gerektiği gözününe alındığında, Bankacılık açısından, riskin yönetilebilmesi zorlaşmaktadır. Yine bankacılık açısından risk unsurunun finansal olaylar sonucunda meydana geldiği gibi finansal olmayan durumlar sonucunda da meydana geldiği de unutulmamalıdır.

Kredi riski, bankalar için temel risk unsurlarındandır ve verilen bir kredinin, vadesinde ödenmemesi, kısmen ya da tamamen geri dönüşünün olmaması olarak tanımlanabilir. Bir banka için kredi riskinin yönetimi, kredi talebinde bulunan müşteri ile ilgili geri ödeme gücünü, güvenilirliğini, varsa geçmiş kredi ödemelerini, piyasasının mevcut durumunu analiz etme aşamalarını içerir. Bununla birlikte olası senaryolara dayalı kredi riski ölçme teknikleriyle verilen kredinin gelecekte bulanabileceği durumlarda meydana çıkabilecek riskler hesaplanarak kredi talebinin olumlu ya da olumsuz cevaplanmasına karar verilir. Genel olarak bir banka için kredi riski yönetiminin amacını öngörülen riskler gözününe alınarak maksimum getiri elde etme olarak tanımlanabilir.

1933 yılında Belediyeler Bankası adıyla kurulan ve 2011 yılında anonim şirket statüsüne dönüşen İller Bankasının yapısal olarak değişiminin devam edeceği gündemdedir. Bankanın etkin bir kredi riski yönetimine sahip olduğu söylenebilir. Şöyle ki; Basel-II uzlaşısı kriterlerince bankaların alabilecekleri risk seviyesi, kısaca, sermayelerinin risk ağırlıklı varlıklarına bölünmesi ile bulunmaktadır. İller Bankası'nın sermaye yeterliliği oranı Bankanın 2016 yılı Faaliyet Raporuna göre %49,62'dir. BDDK'nın 2017 yılı göstergeler raporunda

sektör ortalamasının %25,04 olduğu, sermaye yeterlilik oranını oluşturan risk ağırlıklı varlıkların %90 oranında kredi riskine esas tutar olduğu görölmektedir. İller Bankasının sermaye yeterlilik oranının piyasa ortalamasından çok yüksek olduğu ve en yüksek orana sahip risk ağırlıklı varlıkları olan kredilerinin geri dönüşünde bir sıkıntı yaşamadığı gözlemlenmektedir. Fiyat istikrarlı para politikasının en kısa vadede 2020 yılına kadar devam edeceği için, Bankanın sermayesini daha etkin kullanımı yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir şehirleşme projelerine daha fazla ağırlık vererek sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Aloğlu, Z.T. (2005) *Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerine Etkileri*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Uzmanlık Tezi, Ankara, 39
- Alper, D. (2011). *Kredi İflas Takası CDS*. Bursa: Ekin Yayınları.9
- Altay, E. (2015). *Bankacılıkta Risk Piyasa Riski Kredi Riski Ve Operasyonel Riskin Ölçümü Ve Yönetimi*. 2. İstanbul: Derin Yayınevi 1-403
- Aydın, A. (2000). *Sermaye Yeterliliği ve Var*.TBB, [Http://Www.Tbb. Org. Tr/Turkce/Arastirmalar/Sermaye_Var. Doc.](http://www.tbb.org.tr/Turkce/Arastirmalar/Sermaye_Var.Doc.),9
- Azizov, M. (2009). *Küresel Krizler Ve Kriz Döneminde Para Politikasının Kullanımı*. Journal Of Azerbaijani Studies, 433
- Babuşçu, Ş. (1997). *Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi (Rating) Ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulaması*. SPK Yayınları, Ankara.17
- BDDK (2004). *Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar*. BDDK Yayınları, Ankara.
- Boyacıoğlu, M. A. (2002). *Operasyonel Risk Ve Yönetimi*. Bankacılar Dergisi,16
- Chacko, G. Anders Sjo Man, Hideto Motohashi, And Vincent Dessain, 2006. *Credit Derivatives: A Primer On Credit Risk, Modeling, And Instruments*. 7
- Cangürel, O. (2011). *Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Ekinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri*. Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstiusü, Doktora Tezi,İstanbul,13,16
- Çifter, A.,Özün, A., & Yılmaz, S. (2007). *Beklenen Kuyruk Kaybı Ve Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı İle Riske Mauz Değer Öngörüsü: Faiz Oranları Üzerine Bir Uygulama*. Bankacılar Dergisi, (60), 3-16.
- Demireli, E.,& Taner, B. (2009). *Risk Yönetiminde Riske Maruz Değer Yöntemleri Ve Bir Uygulama*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 129
- Duman, M. (2000). *Bankacılık Sektöründe Finansal Riskin Ölçülmesi Ve Gözetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Value At Risk Metodolojisi*. Bankacılar Dergisi, 26.
- Emhan, A. (2009). *Risk Yönetim Süreci Ve Risk Yönetimde Kullanılan Teknikler*.Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 217.
- Ersoy, A.Editör (2014). *Bankacılık Giriş Ve İlkeleri. Elektronik Bankacılık*.Beta Yayınları,İstanbul.

- Ersoy, H.(2011). *Türk Bankacılık Sisteminde Sermaye Yeterliği Ve Basel Standartları*. dergipark.gov.tr,56
- Guluzade, S. (2016). *Bankacılık Sisteminde Risk Yönetimi Ve Kullanılan Modeller*.13
- Gültekin, C. Basel III Uygulamaları Ve Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Bir Çalışma, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul,17
- İller Bankası,(2016), *Faaliyet Raporu*, Ankara, 93-121
- Işık, A. İstanbul (2014) *Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve Türk Bankacılığında Kredi Riskinin Seçilmiş Finansal Değişkenlerle İlişkisinin Lojistik Regresyonla İncelenmesine Yönelik Bir Uygulama*, 21
- Hepsağ, A.(2013). *Çoklu Değişkenli Stokastik Oynaklık Modelleri: Petrol Piyasası İle Finansal Piyasalarda İşlem Gören Sanayi Sektörü Endeksi Arasındaki Oynaklık Etkileşimi Üzerine Bir Uygulama* , Doktora Tezi, İstanbul,5
- Kasapoğlu, B. (2017). *Kredi Riskinin Hesaplanmasında Skorumla Yaklaşımı (Doctoral Dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü)*.15-38
- Küçükbay, F. (2016) *Bankalar Ve Risk*, Nobel Bilimsel Eserler, Ankara,32-33
- Manganelli, S., & Engle, R. (2001). *Value At Risk Models In Finance*.5
- Mirza, A. (2006). *Kredi Riski Yönetiminde Erken Uyarı Sistemleri Ve Sorunlu Kredilerin İzlenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Para Banka Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.94
- Okay, E. (2002). *Türk Bankacılık Sektöründe Risk Ve Kriz*.109-108
- Öker, A. (2007). *Ticari Bankalarda Kredi Ve Kredi Riski Yönetimi-Bir Uygulama*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.150-241
- Şakar, B. (2009). *Banka Kredileri Ve Yönetimi*. Beta Basım Yayım.,3
- Saçcı, H. S.,& Özmen, E. (2004) *Gelişmiş Ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Kredi Karşılıkları Uygulamaları Ve Makroekonomik Etkiler*. i112
- Seval,B, (2016) *Kredi Derecelendirmesi*, Spk Yayınları.41
- Şimşek, K. Ç. (2007). *Bankacılıkta Risk Ve Risk Ölçüm Yöntemleri*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara.23
- Şişman, Ö. (2011). *Faiz oranı getiri eğrisi simülasyonu yöntemleri ve bankacılıkta aktif pasif yönetimi üzerine etkileri: Türkiye’de ticari bankalar üzerine bir uygulama*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.

- Teker, S., Bolgün, K. E., & Akçay, M. B. (2005). *Banka Sermaye Yeterliliği: Basel I Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 44.
- Tuncer, E. (2006). *Risk Yönetimi, Sermaye Yeterliliği Ve Finansal Sektör İstikrarı Çerçevesinde Stres Testleri*. Bankacılar Dergisi, (S 57), 67-74.
- Türküner, E. (2016) *Basel III Likidite Düzenlemeleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sektörünün Likidite Riskinin Ölçülmesi Ve Modellemesi*, Tbb, İstanbul
- Uysal, E. U. (2009). *Operasyonel Risk Yönetiminde Senaryo Analizi*. Bankacılar Dergisi.72
- Vurucu, M. & Arı, M, U, (2017), *Bankacılıkta Kredi Bilgisi*, 1, Ankara: Seçkin Yayınları
- Yayla, M.,& Kaya, Y. T. (2005) Basel-II, Ekonomik Yansımaları Ve Geçiş Süreci.21,387-430
- Yavuz, S. T. (2002). Risk Yönetimi 'İçeri'aktif Pasif Yönetimi 'Dışarı'(Mı?). Türkiye Bankalar Birliği, 21-24
- Yarız, A. (2012). *Bankacılıkta Risk Yönetimi Risk Matrisi Uygulaması*. 1. Ankara:Nobel Yayınevi.4-137

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SALMAN, Neşe
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 27.11.1984 / MALATYA
Telefon (İş) : 0366 215 00
e-mail : nsalman@ilbank.gov.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarih
Lisans	Kahramanmaraş Sütçü İmam Ü. İşletme Bölümü	2008
Lise	20 Mayıs Vakfı Turgut Özal Lisesi	2002

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2010-2012	Harran Üniversitesi İşletme Bölümü	Araştırma Görevlisi
2014- halen	İLBANK A.Ş. Kastamonu Böl. Müd.	Uzman Yrd.

Yabancı Dil

İngilizce – İyi Derece

Hobiler

Kitap okumak, müzik aleti çalmak (ney,gitar)

İL BANK
TÜRKİYE'NİN YAPICI GÜCÜ